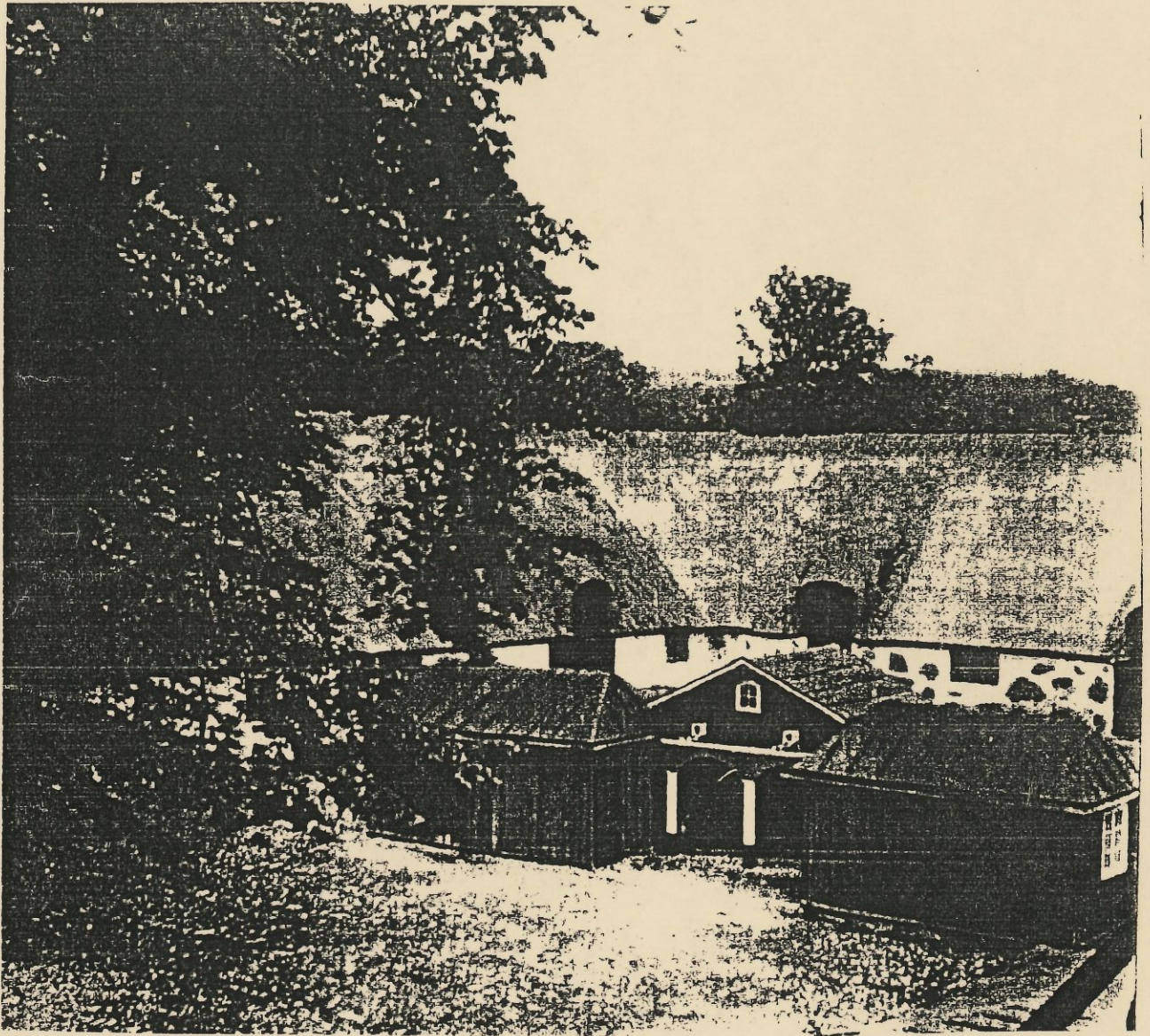

Rapport från de arkeologiska
undersökningarna vid Sölves-
borgs slott, fornlämning nr 17
i Sölvesborg,
under 1994 och 1995

BLEKINGE LÄNS MUSEUM
Rapport 1995

Rapport från de arkeologiska undersökningarna inom
Sölvesborg slottsområde under 1994 och 1995.

Mikael Jardbrink

BLEKINGE LÄNS MUSEUM
Rapport 1995

INNEHÅLL

Inledning

Bakgrund

Tidigare undersökningar

- Borgkullen
- Förborgen och vallgravarna

Undersökningarna 1994-95

- Undersökning av ett äldre murparti i Förvaltarbostaden
- Ledningschaktet över gården och i östra längan
- Källaren i västra längan
- Gödselhålan på gårdsplanen
- Stenbron över yttre vallgraven
- Den yttre vallgraven norr om bron
- Schakt över vägen söder om västra längan
- Ett intressant fynd i muren på västra längan

Sammanfattning

Fyndlista

Bilagor

- Profil av borgkullen och vallgraven från 1940-42.
- Profil, del av schakt, etapp 1.
- Profil och plan, del av schakt ,etapp 1.
- Profil, del av schakt, etapp 3.
- Plan , del av schakt, etapp 3.
- Profil, västra väggen i källaren i västra längan.
- Dokumentation av södra väggen i källaren i v längan.

Rapport från de arkeologiska undersökningarna inom Sölvesborg slottsområde under 1994 och 1995.

I samband med restaureringsarbetena av Förvaltarbostaden och ekonomibyggnaderna vid Sölvesborgs slott har några mindre arkeologiska undersökningar utförts inom det som tidigare utgjort slottets förborg.

I Förvaltarbostaden har källarna dokumenterats och en mindre undersökning gjorts av ett stenfundament. I västra längan har en tidigare valvslagen källare tagits fram och dokumenterats och en undersökning av ett parti av golvet genomförts. I samband med att toaletter installerades i östra längan övervakades schaktningsarbetet. Vid ledningsdragningen över gården har schaktytorna undersökts. I anslutning till den yttre vallgraven har också några mindre ledningsschakt undersökts. Restaureringen av den stenlagda gården blottade en stenlagd fördjupning - "gödselhåla" och en träskodd brunn.

Undersökningarna har genomförts av Blekinge läns museum på uppdrag från länsstyrelsen i Blekinge län. (Dnr, 221-2753-94, 222-1198-94, 220-1106-94, 220-1657-94, 220-6564-94, 220-7265-94, 220-1235-95, 220-1718-95, 220-2100-95, 220-2723-95, 220-3879-95).

Ansvariga för arbetet har Ulrika Segre och Mikael Jarbrink varit. Personal från Skogsvårdsstyrelsens arbetslag på platsen har hjälpt till med grovarbete.

Bakgrund

Sölvesborg slott är en av Sveriges få motteanläggningar. Det är också Blekinges mest betydelsefulla medeltida borganläggning. När borgen ursprungligen anläggs är inte känt, men andra motteanläggningar i Danmark kan spåras tillbaka till andra hälften av 1100-talet.

Sölvesborgs slott omnämns första gången i de skriftliga källorna 1343 då borgen var i svenska händer. Då lovade länsinnehavaren Knut Folkesson (Grip) kungen att "med flit leda byggenskapen på nämnda borg och ha ansvar för dess byggnader". Det finns också en notis från slutet av 1500-talet som gör gällande att Sölvesborgs slott år 1263 innehades av Hertig Wilhelm av Braunschweig eller möjligen hans son hertig Otto. Otto dog emellertid 1262, men uppgiften brukar nämnas och har tagits som intäkt för att Sölvesborg slott fanns i någon form innan stentornet byggdes.

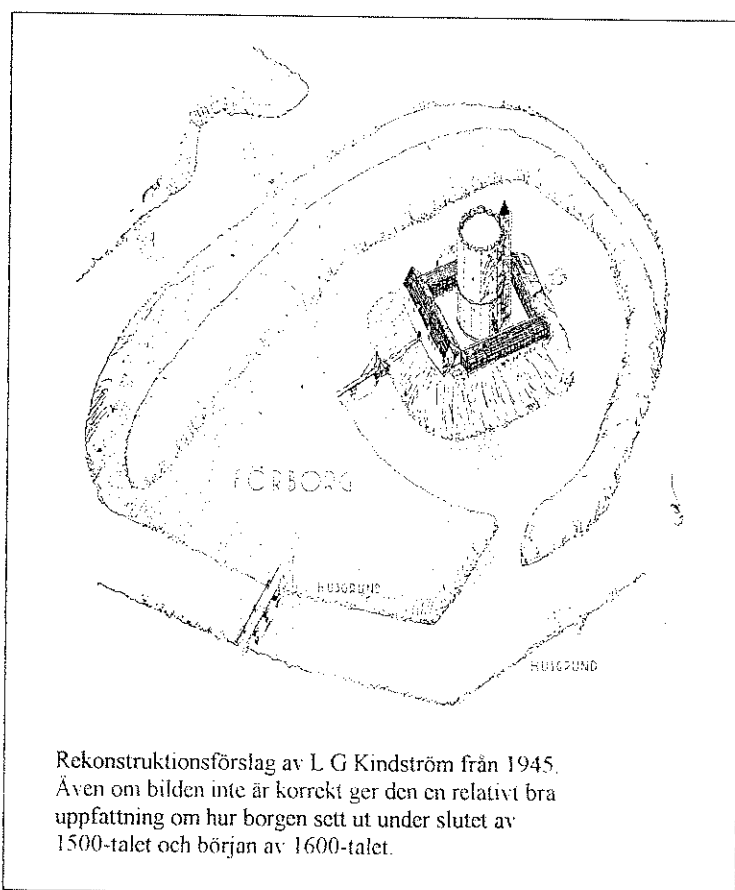
Vid de arkeologiska undersökningarna av borgkullen under 1940-42 gjordes stratigrafiska observationer i ett skadat parti av kullens sydöstra sida. Det nämns att anläggningen genomgått fyra större byggnadsfaser. Vid de tre första antas den ha varit en enkel träanläggning uppförd på en konstgjord kulle, en sk motte. Någon datering finns inte av dessa skeden. De torvlager som tolkats som olika byggnadsfaser är bara observerade i kullens slänt. De har aldrig undersökts vidare. Hur anläggningen kan ha sett ut eller vilken omfattning den hade är fortfarande helt okänt.

Vid den fjärde fasen höjs kullen närmare tre meter, platån stensätts och stentornet uppförs. Nu ger de arkeologiska undersökningarna och materialet en del upplysningar. Man säger att stentornet troligen är uppfört någon gång under 1300-talets andra hälft. Huruvida denna datering är riktig eller inte har diskuterats. Det framförs också att likheten med Kärnan i Helsingborg är så stor att de två anläggningarna troligen i stort sett är samtida. Detta skulle innebära att tornet uppförts under slutet av Erik Menveds regeringstid (1286-1319). Under denna tid byggdes nya borgar och förstärktes gamla, berättar den medeltida Själlandskrönikan.

De byggnader runt tornet som undersökts och som brukar visas i rekonstruktionsförslagen är från slutet av 1500-talet och början av 1600-talet. Det är enkla korsvirkes- och ev skiftesverkslängor i 1 eller 2-våningar. Vid denna tid hade slottet förlorat sin militära och strategiska betydelse.

Slottet var ett viktigt danskt riksfäste och tillika ett administrativt centrum. Härifrån styrde lensmanden Sölvesborgs län, som fram till 1450 bestod av hela Blekinge och Lister med undantag av Elleholms län.

Slottet står som ett viktigt fäste fram till 1564 då det sätts i brand av den egna besättningen. En stor svensk här drog genom Blekinge och möjligheten att stå emot ett anfall eller en längre belägring var obefintliga. Även om det förblev administrativt centrum fram till 1658 i Sölvesborgs län var det med stadigt krympande bidrag till byggnads- och reparationskassan. Man reparerar hjälpligt, men år 1635 börjar nedrivningen av stentornet. Materialet används till andra byggnader inom slottsområdet.

Sölvesborgs län blev efter 1658 omvandlat till grevskap och var så fram till 1676 då det drogs in till kronan. Slottet kom sedan att efter 1681 framstå som huvudgård i ett stort jordbruk. 1759 avyttras det av kronan och levde sedan vidare som ett större skattejordbruk. Någon gång under andra hälften av 1600- eller början av 1700-talet lämnas borgkullen och gården flyttas ned till förborgen.

De nuvarande byggnaderna ligger inom förborgen. Mangårdbyggnaden uppfördes 1802 som ett envåningshus. 1841 läggs ytterligare ett våningsplan på det gamla. Ekonomilängorna uppfördes mellan 1833 och 1835. Förvaltarbostaden uppförs också 1835. 1915 genomgår mangårdsbyggnaden en restaurering och 1939 innehåller byggnaden restaurang och ordenslokaler för Siriusorden.

Mangårdsbyggnaden och Förvaltarbostaden. Bilden tagen från öster.

Förvaltarbostaden och ekonomilängorna användes senare som stärkelselager och förföll successivt i samma takt som parken växte igen. Under 1980-talet föreslogs att resterna av stentornet skulle brytas ner och att källaren skulle fyllas igen. Men detta blev istället signalen till en påbörjad reovering av ruinen. Under hösten 1991 upprättades förslag till hur man skulle rusta upp området kring slottet och arbetet sattes igång. 1993 startade arbetet med Förvaltarbostadens och ekonomilängornas reovering. Även borgruinen ska genomgå en ansiktslyftning, men detta arbete har ännu inte påbörjats.

Tidigare undersökningar

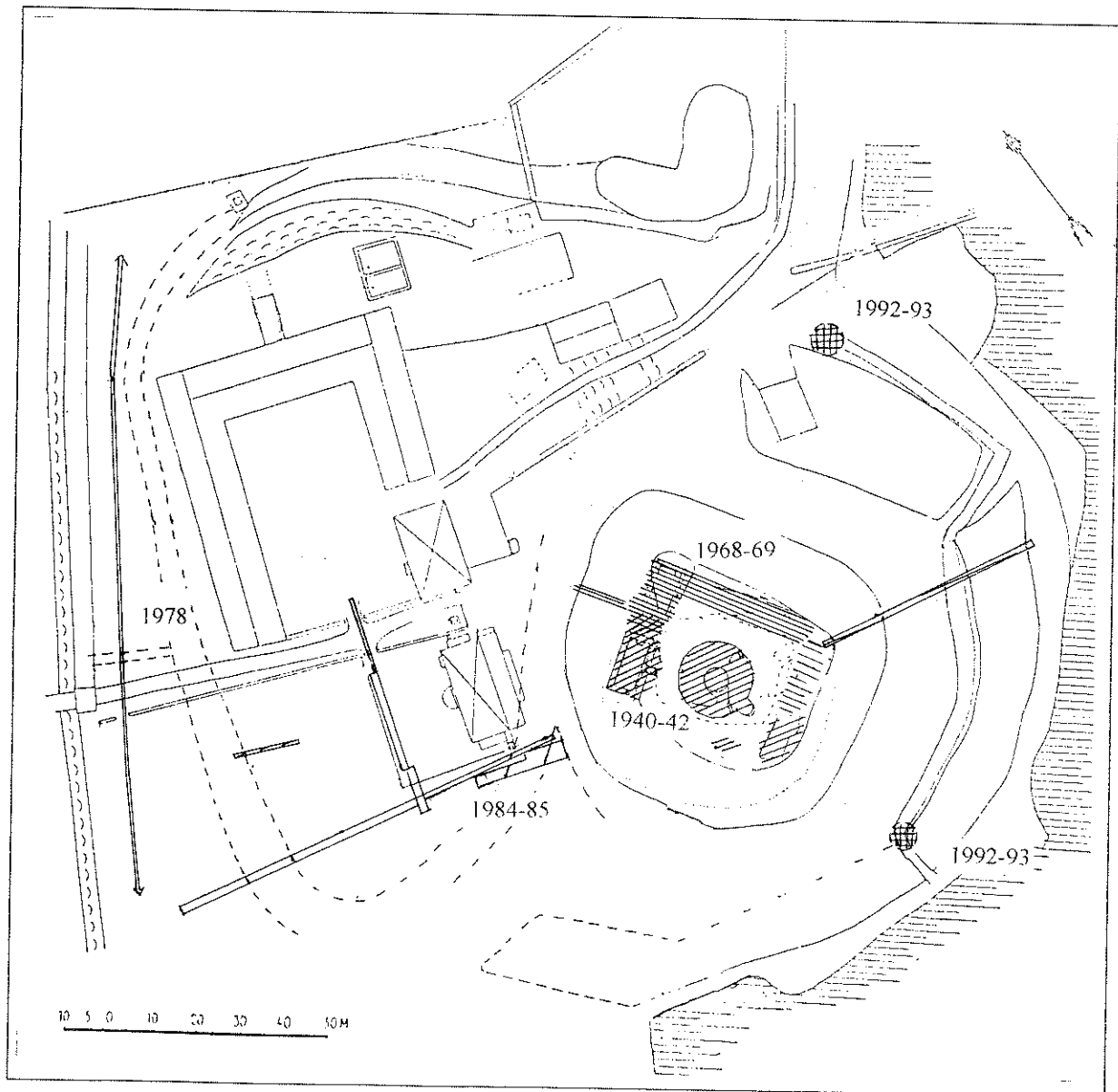
1940-42 genomfördes arkeologiska undersökningar på borgkullen samtidigt som resterna av stentornet restaurerades. Även en del av vallgravarna och vallen undersöktes.

1968-69 gjordes kompletterande undersökningar på borgkullen.

1978 undersöktes ett ledningsschakt som skar genom den västra delen av förborgen och den yttre vallgraven.

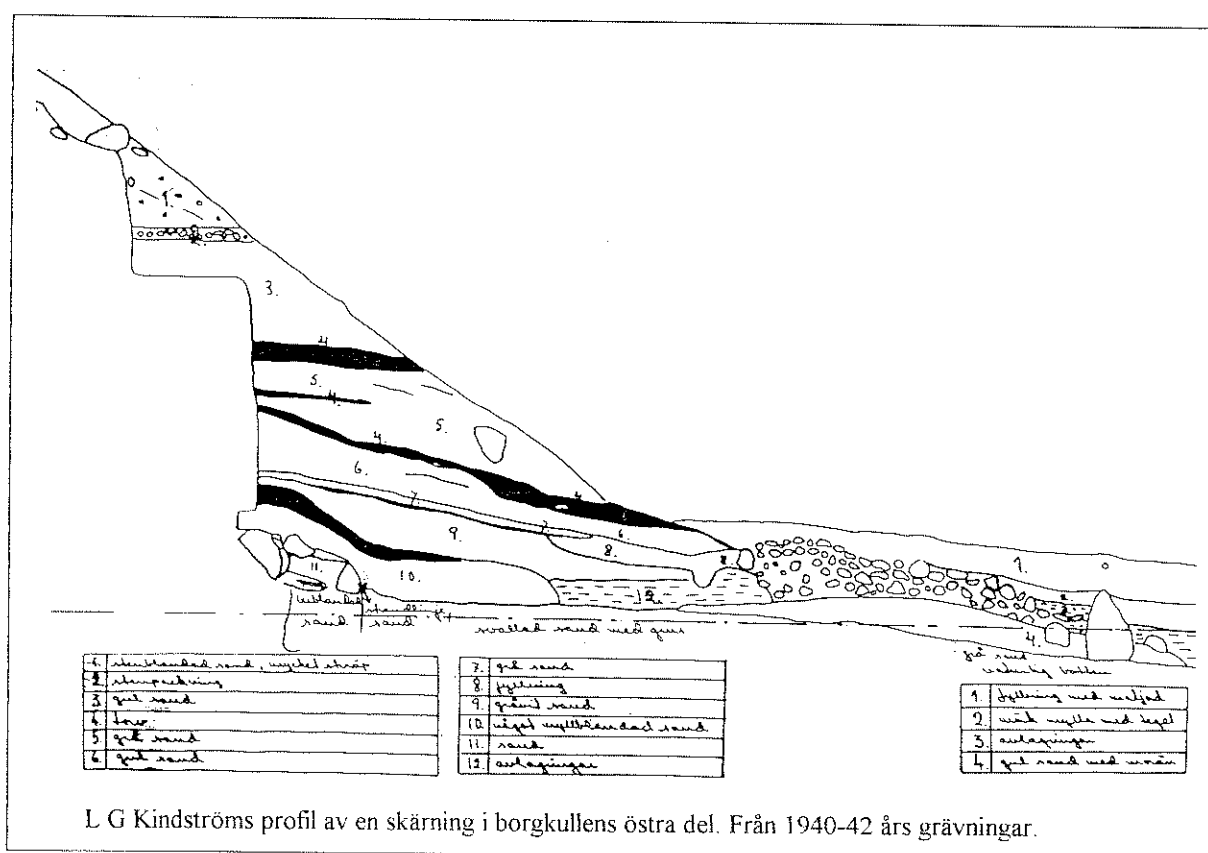
1984-85 gjordes nya undersökningar av ledningsschakt på förborgen och i vallgravarna.

1992-93 rustas parkområdet upp och stenläggningar tillhörande 1800-tals bebyggelsen rensas fram inom förborgens östra delar. Några partier av den yttre vallgraven rensas och i samband med detta utförs några mindre undersökningar.

Borgkullen

Vid undersökningarna på 40-talet gjordes stratigrafiska observationer i slänten på kullens östra sida i ett schakt som också skar tvärs över den inre vallgraven. Som nämnts tolkade man vad man såg, som att anläggningen genomgått fyra större byggnadsfaser. Profilen är inte lätt att tolka, men här syns fem växthorisonter eller lager med torvkaraktär och en stenpackning vilka skulle tillhöra olika skeden innan kullen höjs närmare 3 m och förses med ett stentorn. I undersökningsrapporten från 1940-talet nämns att det på någon nivå i schaktet framkom stenar som skulle kunna vara rester av byggnader. Någon närmare undersökning har sedan aldrig genomförts.

L G Kindströms profil av en skärning i borgkullens östra del. Från 1940-42 års grävningar.

Granskar man profilen kritiskt kan man se att det nedanför kullen inte finns några avsatta lager eller andra spår efter några aktiviteter som är tidigare än stentornet och 1300-tal. Växthorisonterna skulle kunna vara spåren efter försök att binda de massor som lagts upp i kullen. Alltså ett kraftigt lager sand, som täcks av ett lager grästov, som täcks av sand osv. Avslutningsvis läggs en stenpackning som sedan täcks av ett kraftigt, grövre bärlager som sedan stentornet grundläggs på. Profilen visar också tydligt att vallgraven har förändrats vid olika tidpunkter. När förändringarna har inträffat är inte känt.

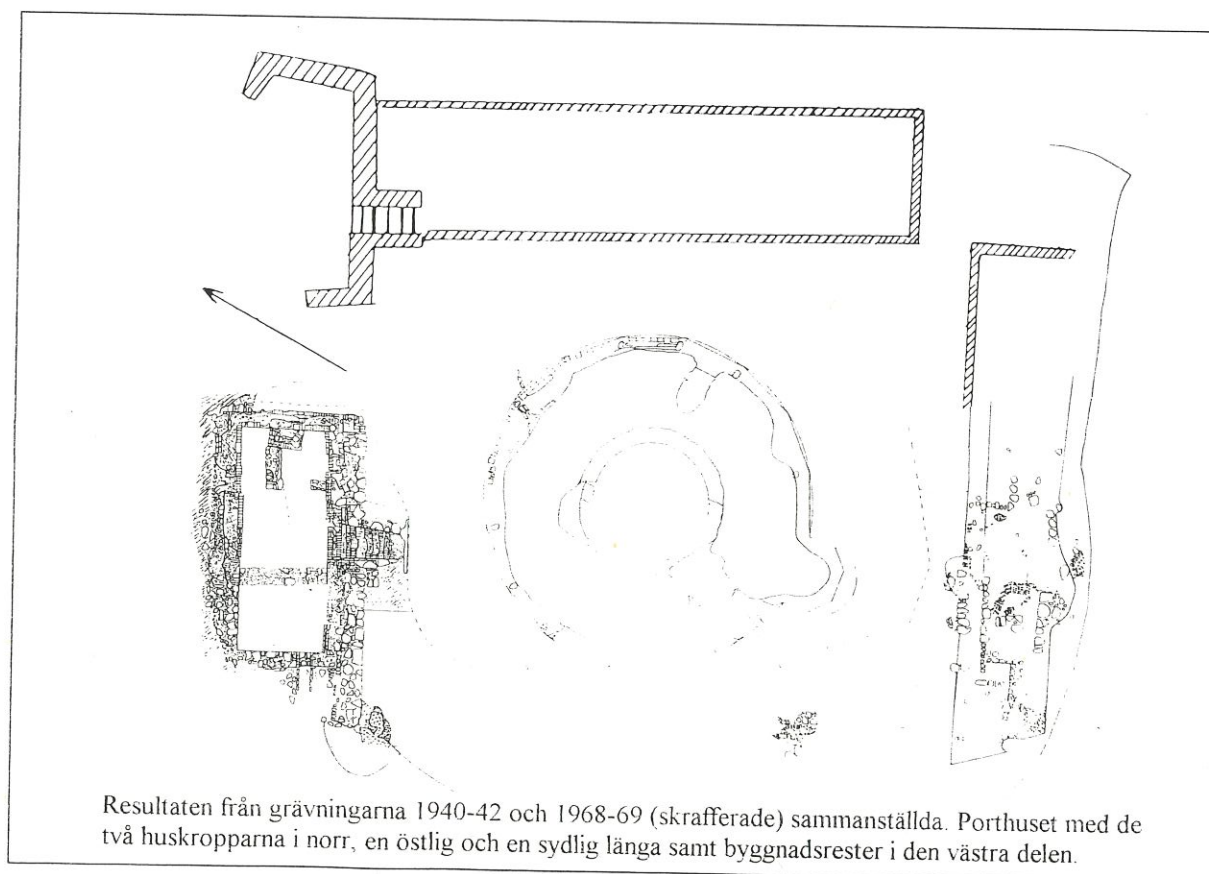
Vid de tidiga undersökningarna har man sedan koncentrerat uppmärksamheten till stentornet och vad som kan betraktas som de två sista byggnadsfaserna vilka i tid ligger efter 1564 och innan 1658.

Tornet har i den nedre delen varit 16-sidigt och lite ovalt, för att i de övre delarna troligen övergå i 8 sidor. Den yttre diametern har varit ca 17m och murtjockleken 5,5m. Vad gäller höjden antas det efter en jämförelse av grunder, murtjocklekar osv med Kärnan i Helsingborg, att tornet varit närmare 40m högt.

Redan under slutet av 1300-talet har också den östra delen av det sk porthuset uppförts norr om tornet uppe på borgkullen. Den västra delen antas vara uppförd ca hundra år senare. Några andra byggnader, som kan hänföras till 1300- eller 1400-talet har inte framkommit vid de arkeologiska undersökningarna.

Var är då alla ekonomibyggnader och hantverkslokaler, som borde finnas vid en anläggning av denna storlek? 1400-talet anses ändå vara slottets storhetsperiod. Anledningen till att frågetecknen är så många vad gäller tiden innan Nordiska sjuårskriget är, som sagt, att man vid de tidigare undersökningarna inte har fortsatt ner under de övre nivåerna. Man har nöjt sig med att kunna rekonstruera hur borgplatån sett ut under slutet av 1500- och början av 1600-talet.

Vid grävningarna 1968-69 togs några djupare sökschakt upp på den östra sidan. Här framkom inom ett parti vad som skulle kunna vara en grundmur till en byggnad som tillhör samma skede som stentornet. Men schakten var så begränsade att någon vidare information inte kunde fås.

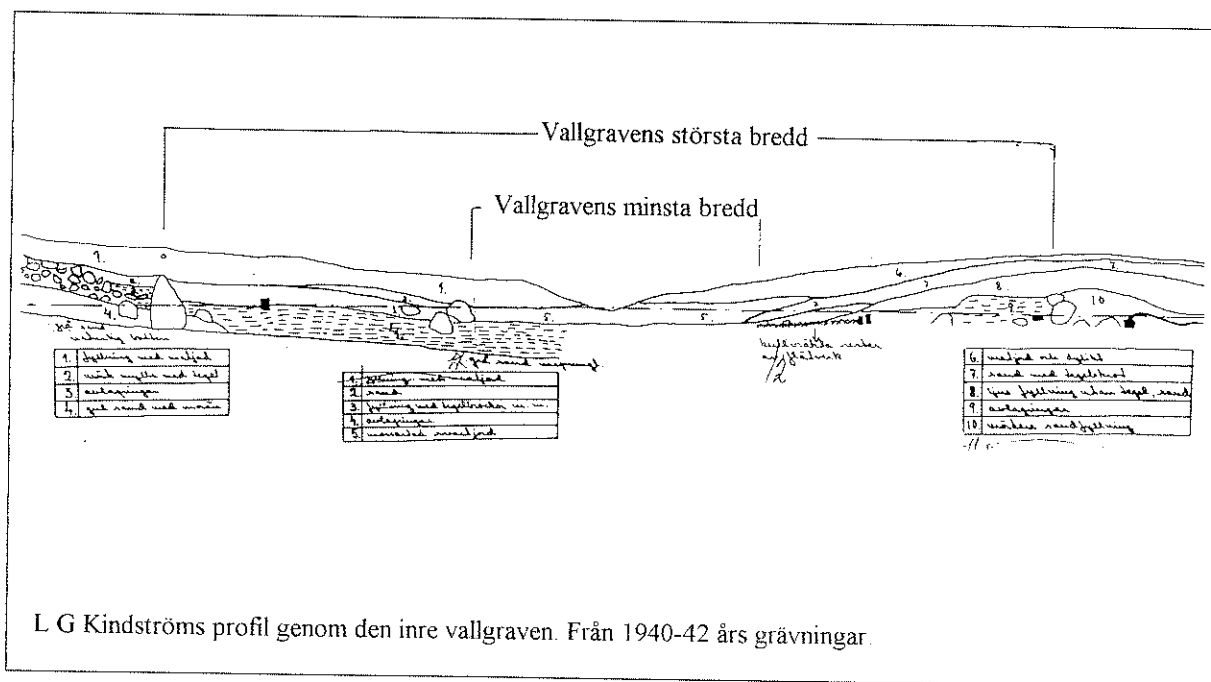
Resultaten från grävningarna 1940-42 och 1968-69 (skrafferade) sammanställda. Porthuset med de två huskropparna i norr, en östlig och en sydlig länga samt byggnadsrester i den västra delen.

Förborgen och vallgravarna

Borgkullen omges av dubbla vallgravar där den inre har antagits tillhöra de äldre byggnadsfaserna. På den norra och västra sidan om borgen mellan vallgravarna ligger en förborg. Endast smalare schakt har undersökts inom förborgen i samband med ledningsdraineringar.

Ett mindre provschakt togs upp vid 40-talets undersökningar. Då framkom en stenläggning respektive en tegelmur vilka tolkades som stenskonning till den yttre vallgraven och muren till en ekonomibyggnad.

Ett längre schakt togs samtidigt upp på östra sidan av borgkullen och skar genom den inre vallgraven och skyddsvallen ut mot Sölvesborgsviken. Eventuellt har vallgraven i ett tidigt skede varit ända upp till 19m bred. I profilen syns tydligt att den under en period varit 12-13m bred. Den tycks också i ett senare skede ha minskats till ungefär 6 meters bredd. Kanterna har varit stenskodda förutom vallkanten som i mellanskedet tycks ha haft en risflätad skoning.

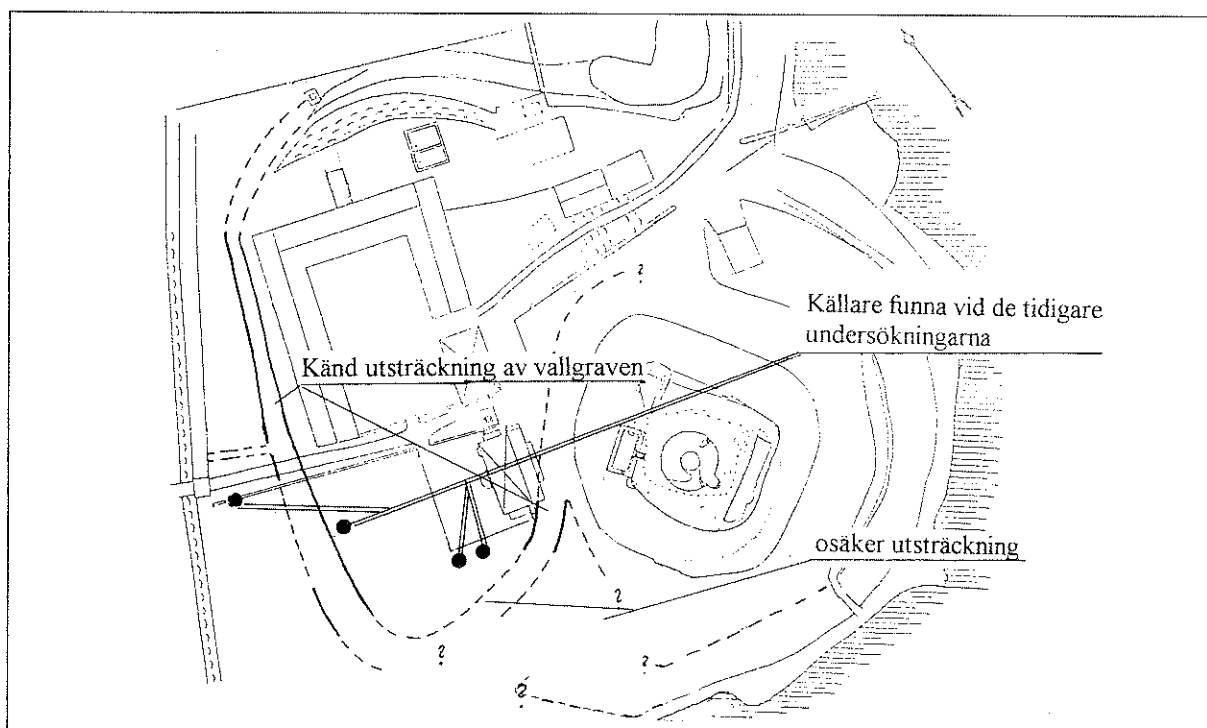
1978 genomfördes en undersökning av ett ledningsschakt som gick parallellt med den yttre vallgraven på västra sidan om förborgen. I ett läge skar schaktet över en vallgrav, som går i vinkel mot den yttre vallgraven. Troligen har denna grav skyddat tillfartsvägen. Frågan är på vilken sida av graven vägen löpt. Bredden uppskattas till drygt 4m. Den har stenskodda kanter och är 0,8-1,0m djup. Schaktet passerade även en källare sydväst om ekonomilängorna. Men denna har då legat utanför borgområdet.

Undersökningen 1984-85 berörde också förborgen och vallgravarna. Den yttre vallgraven undersöktes söder om den nuvarande mangårdsbyggnaden. Den uppges där vara 10m bred och ca 0,7m djup. Även väster om mangårdsbyggnaden skar schaktet genom vallgraven. Här var bredden ca 11m

och djupet endast några decimeter. Vid senare tidpunkter har vallgraven fördjupats och gjorts smalare. På gravens insida observerades vad som kan ha varit resterna av en vall.

Den del av förborgen som berördes av undersökningen visade sig vara nedschaktad till steril mark under 17-1800-tal. Vidare påträffades en källare och en mur som kan ha tillhört en källare. Dateringen är osäker, men källaren var fylld med schaktmassor från 1700-tal. Lergolvet i källaren var täckt av ett brandlager.

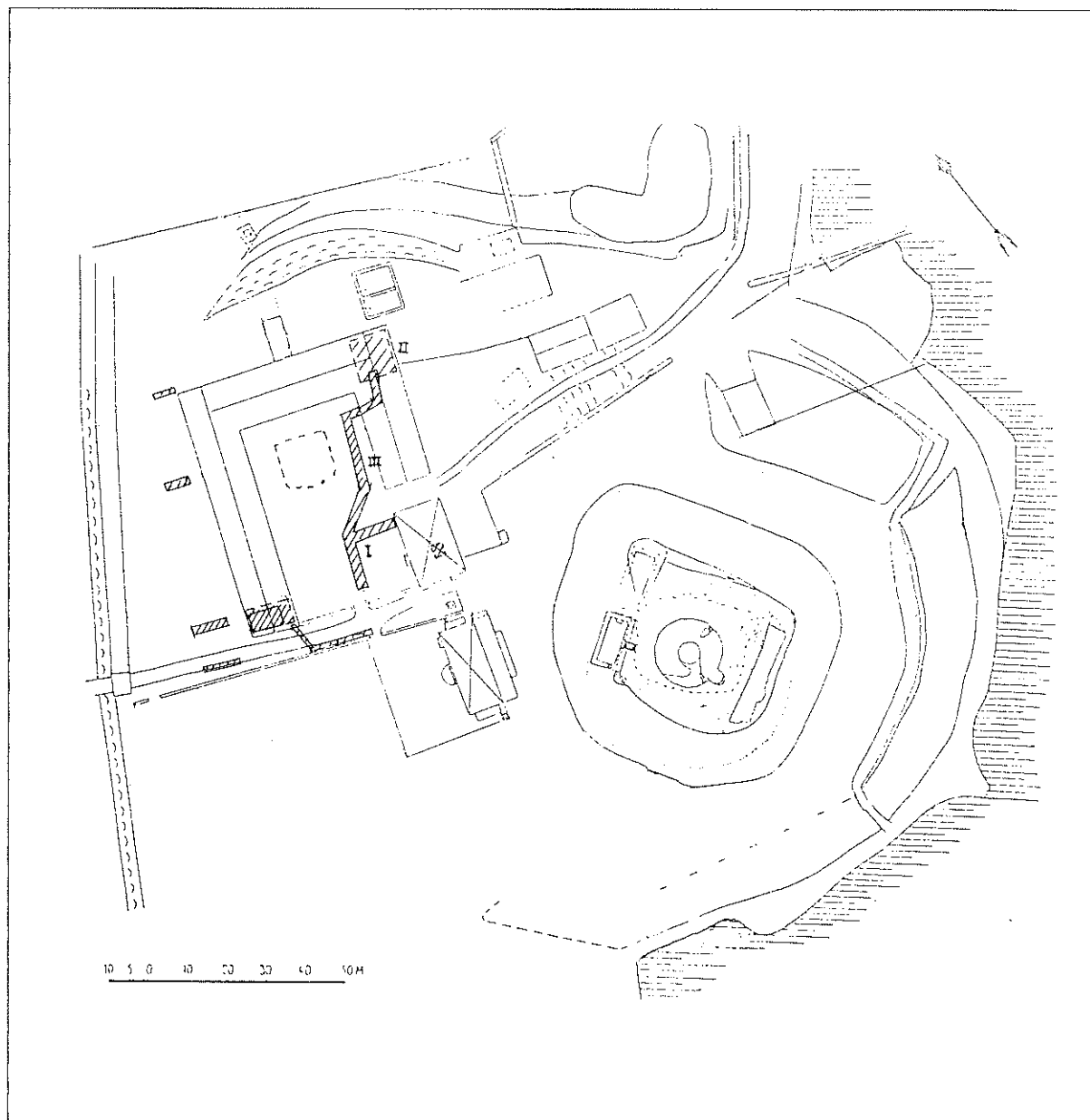
1993 gör några mindre undersökningar i den nordöstra delen av den yttre vallgraven och på utsidan av vällen. Vallen tycks ha haft en kraftig träskoning på utsidan för att stå emot saltsjöns krafter. På insidan av vällen vid södra änden av den långa, smala dammen gjordes också fynd av vad som kan ha varit en mindre båt och ett spel som troligen använts av fiskare för att lyfta mellan båt och brygga.

Kunskapen om förborgen var inför säsongen 1994-95 minst sagt fragmentarisk. Med tanke på slottets relativt stora betydelse under åtminstone 200 år borde här dölja sig en hel del material, som skulle kunna bidra med intressanta upplysningar om slottets historia och olika byggnadsskeden. Här borde t ex finnas en del äldre lämningar av ekonomibyggnader och hantverkslokaler samt rester av den väg som passerat över förborgen och som säkert varit stenlagd. Att stora delar har schaktats ned till steril nivå under 1700- eller 1800-talet var tydligt, men om detta gällde hela området var oklart.

Undersökningarna 1994-95

Förhoppningen var att man nu skulle få svar på några av de frågor som rör förborgens historia. Kanske lite av anläggningens omfattning, olika byggnadsskeden, verksamheter osv. Antalet löpmeter schakt skulle bli relativt stort och täcka in en tidigare inte undersökt yta i förborgens centrala delar.

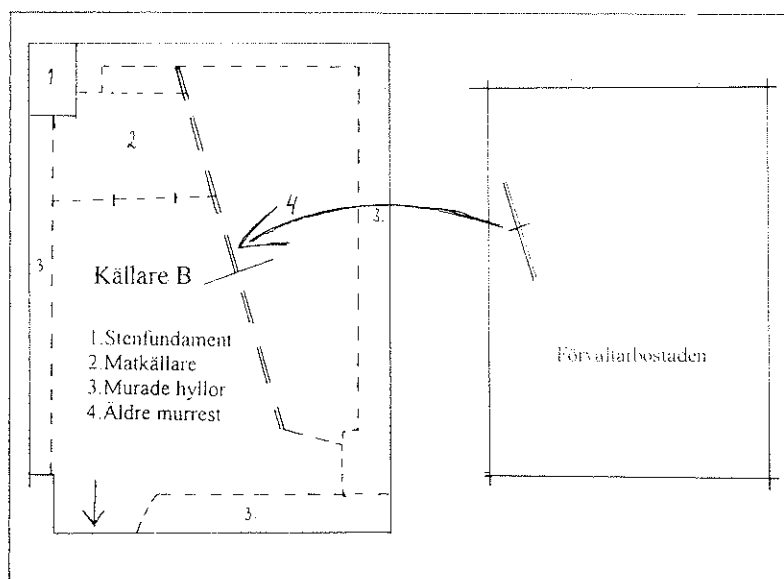

Undersökning av ett äldre murparti i Förvaltarbostadens källare

I samband med renoveringen av Förvaltarbostaden bröts golvet i rum 103 upp. I det sydvästra hörnet framkom ett sten- och tegelfundament direkt under golvbjälkarna.

Det består av ett ca 70 cm tjockt lager natursten med jordfyllning. I fyllningen finns inslag av tegel, murbruk, keramik, glas och djurben. Stenkonstruktionen har en ca 20 cm hög tegelmur som avgränsning mot öster och norr. Som bas ligger stora stenar, som håller hela konstruktionen.

Eftersom fundamentet ligger i stora salen är det inte troligt att det skulle vara ett spis eller ugnsfundament som använts i det nuvarande huset. Det är däremot troligt att detta fundament tillsammans med delar av källare A och B och muren vid nedgången till källare C är äldre än huset. Källarna är bl a uppförda med en annan precision och har delvis en annan orientering.

Några observationer som kan vara av intresse gäller källare B. Här är det tydligt att man inte fått den nuvarande planlösningen att stämma riktigt med trappan ned till källaren. En vägg skär in och ansluter till valvet över trappan, se foto. Nere i källaren ser man tydligt en kraftig mur, som inte är orienterad i husets riktning. Det är en kraftig skalmur som uppenbarligen är äldre än huset. En utförligare genomgång av själva förvaltarbostaden presenteras i den byggnadsantikvariska utredningen.

foto av trappnedgången till källare B.

Riktningen på skalmuren i källare B kan kopplas till de observationer som gjordes vid undersökningen på gårdsplanen väster om huset, etapp 1, och golvytan i etapp 3. Byggnaderna tycks vara grupperade gemensamt. Kanske vid en äldre gårdsplan eller ut efter stråket, vägen, över förborgen.

Ledningsschaktet över gården och i östra längan

Restaureringen innebar att nya VA-ledningar skulle dras till Förvaltarbostaden och till nordöstra delen av längorna där toaletter och pentry skulle byggas. Undersökningen gjordes i tre etapper.

Den första etappen var mellan grindhålet i söder och förvaltarbostaden. Schaktet gick norrut över gården och vinklade sedan åt öster för att ansluta till Förvaltarbostadens nordvästra hörn. Schaktlängden var ca 30m. Den andra etappen grävdes inne i östra längan. Här var ledningsschaktet ca 12m långt. Inne i nordöstra hörnet av längorna banades också en ca 100m² stor yta av 30cm togs bort med maskin. Den tredje etappen förbinder de två tidigare och går alltså från porten i östra längan söderut och vinklar mot sydväst och schakthörnet i etapp 1. Schaktlängden var ca 25m.

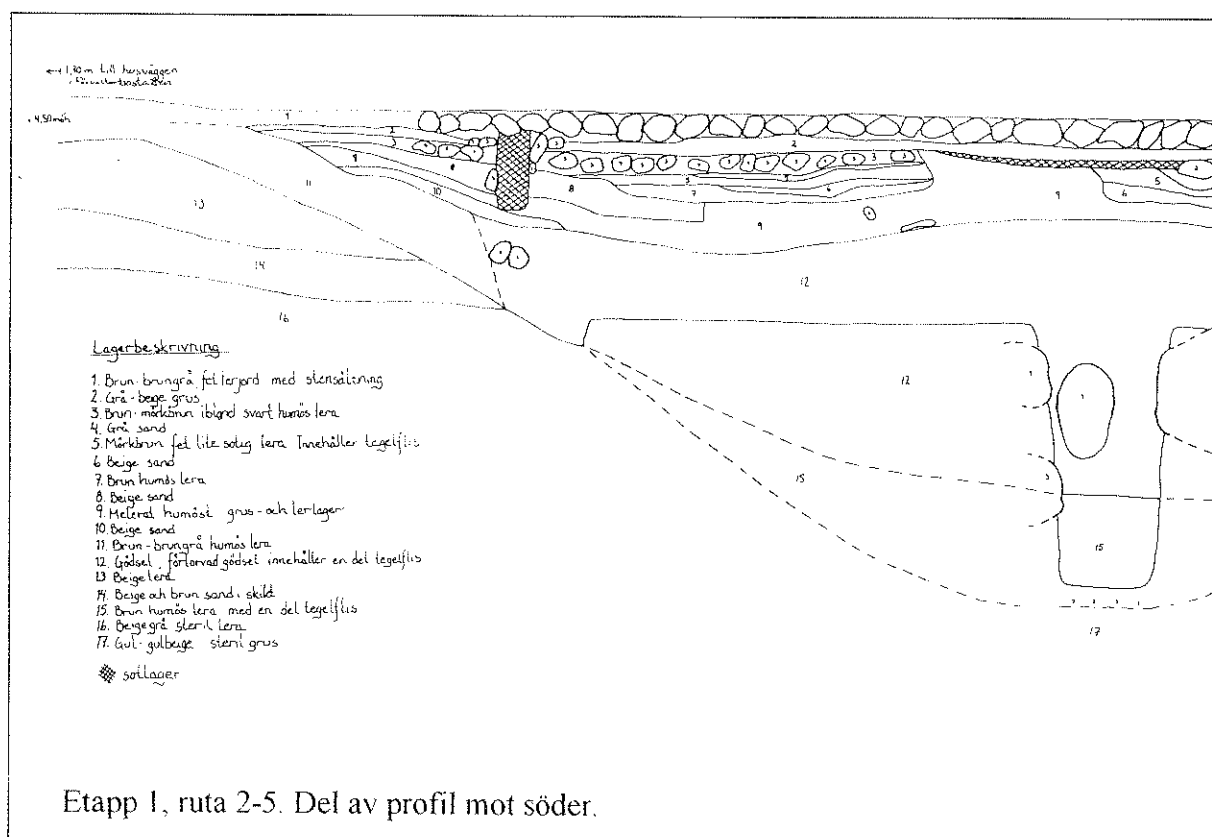
Den övre stenläggningen banades av med maskin och stenarna sparades för att användas vid restaureringen av gårdsplanen.

Etapp 1

Under stenläggningen var en del av ytan täckt av slagg och rostig jord. I övrigt låg kullerstenen i ett fint gruslager. Detta lager var i genomsnitt 0,2m tjockt. Under gruset framkom en äldre gårdsplans yta, gårdsyta 2. Även denna var stensatt om än glesare och med stenar av mer varierande storlek än den övre. Stenarna var täckta med ett mörkt, fett och sotigt lager. På stenläggningen rensades ett mynt fram. 1/12 skilling från 1812 med Carl XIII:s monogram. Även en knapp med kungens monogram hittades. Här gjordes också fynd av delar av kritpipor och en hel del keramik. Mest rött lergods, men också stengods och fajans.

Under stensättningen följde ett sandlager ca 0,1m tjockt och under detta ett melerat grus och sandlager ca 0,2m tjockt, som i princip var helt fyndtomt. Även detta ett utfyllnadslager.

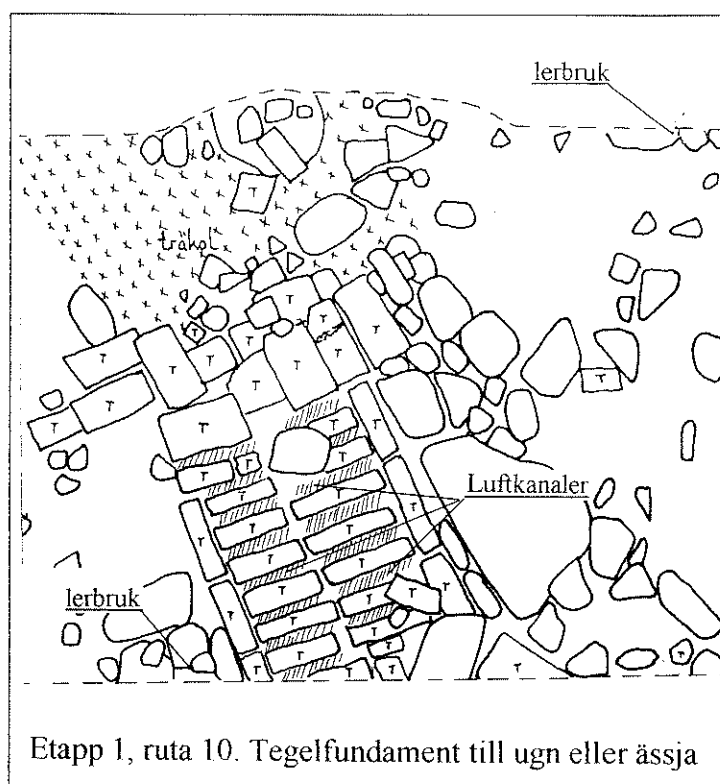
Den norra delen av schaktet som går i öst-västlig riktning passerar över en grop med ett tjockt gödsellager. I ytan avtecknar sig denna som en mindre svacka. Gropen var ca 11m bred och troligen något längre. Dess djup är inte känt. Gödsellagret var 1,7m djupt och praktiskt taget fyndtomt. Några enstaka större stenar framkom i mitten av gropen. I det djupaste partiet grävdes ytterligare 0,5m i ett humöst lerigt jordlager, som innehöll en hel del tegelflis, utan att någon botten nåddes.

I den södra delen av schaktet, som följer kanten på den stora gropen, framkom ett tegelfundament och resterna av en husgrund i nivån under den äldre stensättningen.

Tegelfundamentet visade sig vara nedre delen av en ugn eller kanske en ässa. I botten fanns två intakta luftkanaler fyllda med sand och sot. Över luftkanalerna var stenarna ställda på kant med cirka fem till tio centimeters mellanrum bildande ett "galler" som luften passerade. Fundamentet fortsatte in i den västra profilen

där man kunde ana början av en rundad form. Grundmuren var skadad. De stenar som fanns kvar var fogade med lerbruk. Byggnadens och fundamentets riktning är rakt öst-västlig. I anslutning till fundamentet hittades en arm-borstspilspets. Ytterligare en framkom vid grundmuren. Någon direkt datering är vanskelig, men byggnaden skulle kunna vara uppförd någon gång under 1600-talet. Tegelfundamentet däremot är troligen uppbyggt senare.

Etapp 1, ruta 10. Tegelfundament till ugn eller ässja

Etapp 2

Etappen genomfördes inne i östra längan där ett ledningsschakt på 13m togs upp. Schaktet var 1,4m brett och grävdes till 1,15m djup. Dessutom schaktades 0,3m bort på en 100m² stor yta i nordöstra delen av längan.

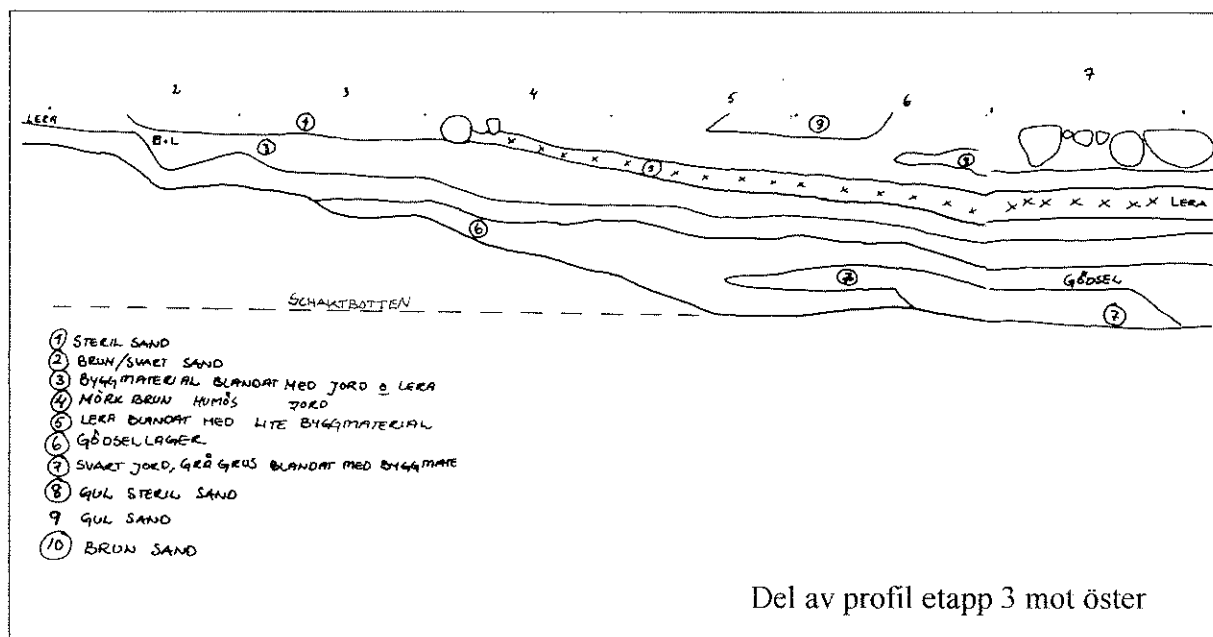
Översta lagret var ett Brun-svart humöst jordlager, ett ladugårdsgolv. Under detta i sand låg stora stenblock och i botten steril mjäle eller lera. Här gjordes överhuvudtaget inga fynd.

Etapp 3

Etappen förband de två tidigare och omfattade 24m. Schaktbredden var också här ca 1,4m. Även här schaktades den övre stenläggningen bort. I nivå med gårdyta 2 framkom här ett stengolv, stenarna var av olika storlek, men lagda med en flat sida uppåt och relativt jämnt. Byggnadens riktning var i stort den samma som huset och tegelfundamentet i etapp 1. I anslutning till golvet hittades ett mynt präglat någon gång mellan 1660 och 1680.

Profilen i schaktet ger intrycket att den ursprungliga ytan har sluttat ner mot söder. I schaktets norra del ligger den sterila sanden direkt under den övre stenläggningen för att sedan ligga ca 15cm lägre för varje meter man kommer åt söder. I ruta 5 försvinner den i ledningsschaktets botten. Alternativt är det fråga om en stor grop. Kanske en tidig sand eller lertäkt, som sedan fyllts med rivningsmassor, gödsel och skräp.

Det som i Etapp 1 uppfattades som en stor gödselgrop ser alltså ut att börja längre norrut än vi tidigare trodde.

Källaren i västra längan

I samband med att golvet skulle göras i ordning och stensättas i den västra längan, påträffades något som till en början föreföll vara någon form av grundmur. Vid närmare undersökning kunde det konstateras att det var fråga om en källare med en trasig valvkappa. Källaren var fylld med sten och rivningsmassor.

Källaren är belägen i västra längans sydvästra hörn. Den är 7m lång och 4,9m bred. Hela källaren har varit täckt med ett tunnvalv av tegel.

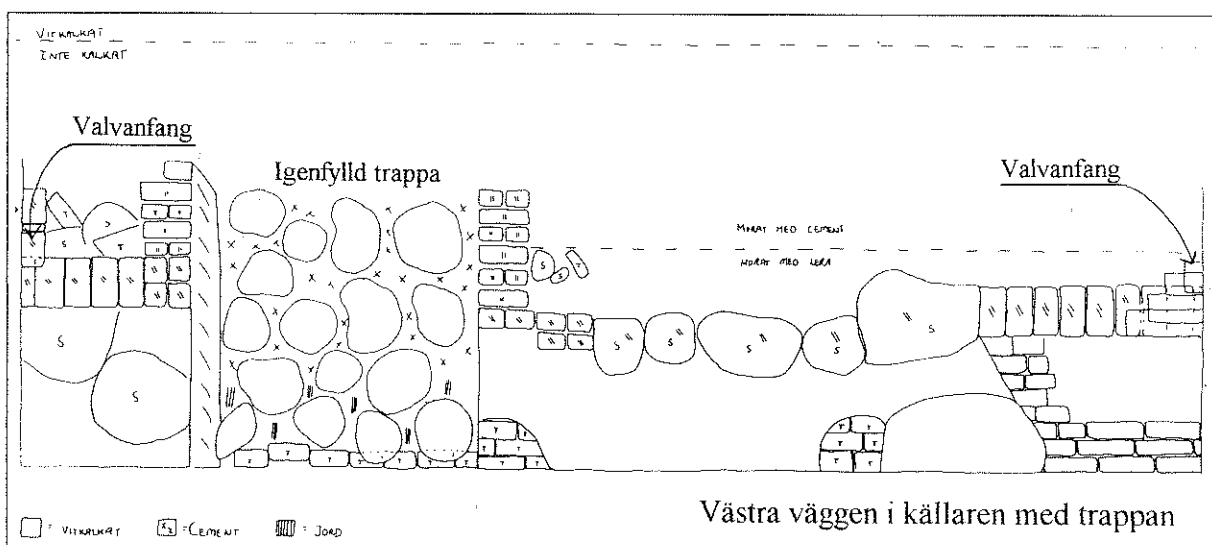
Att den västra längan blivit förlängd var känt innan, men att här legat en annan byggnad var en nyhet.

Källarväggarna är murade av natursten och oregelbundet istoppat tegel.

Fogningen är av lerbruk. Väggarna har tidigare varit vitkalkade.

Trappan ner till källaren är synlig i den södra väggen. Väggarna i trappan är tegelklädda och ett synligt trappsteg är av tegel.

Den översta golvnivån är belagd med kullersten och ligger ca 1,8m under längans nuvarande golvnivå. Över källargolvet löper en ränna. Troligen har vatten dränerats ut genom ett hål i den västra väggen. Golvnivå 2 är också ett kullerstensgolv. Detta är lagt med lite mindre stenar och bär inga spår av nötning. Vid en mindre undersökning av ett parti av källargolvet framkom ca 0,2m under den andra golvnivån ytterligare en nivå. Detta var ett stampat jordgolv. Här visade sig också att de två nedre trappstegen var av natursten. När källaren tömdes på sten hittades några järnkrokar som kan ha suttit fastmurade i valvtaket. Vid undersökningen av golvet gjordes inga fynd.

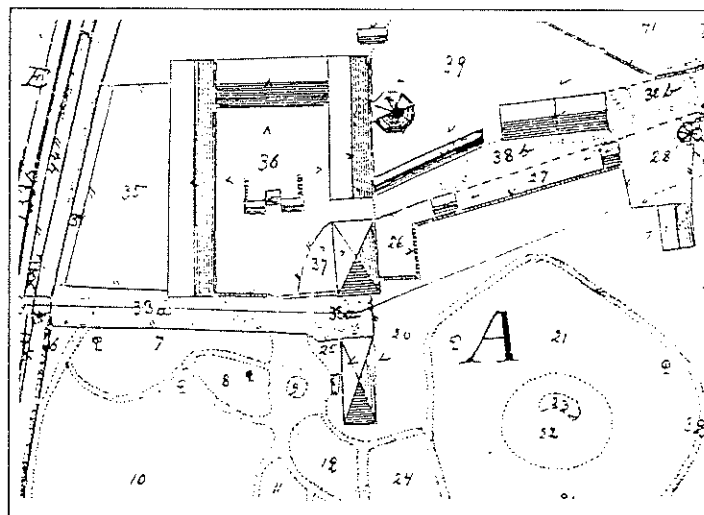
Gödselhålan på gårdsplanen

När kullerstensyta frilades på gårdsplanen framkom en stensatt fördjupning mitt på planen. Den är 13,5x15,5m. Tre av sidorna är sluttande medan den södra sidan är rakt nedskuren.

Vid den östra sidan framkom en träskodd brunn. Troligen en urinbrunn.

Att samla gödseln mitt på gårdsplanen var ett allmänt bruk. Den stenskodda fördjupningen och urinbrunnen är en utveckling av den gamla traditionen. Med all sannolikhet tillhör den samma tid som längorna och stensättningen, alltså 1830-tal.

En karta från 1914 visar att det på den södra sidan legat tre byggnader intill varandra. Den mittersta har varit något förskjuten mot norr. De flankerande husen har nyttjats till bostäder medan den i mitten innehållit utedass och nyttjats som vagnsskjul.

Stenbron över yttre vallgraven

I samband med ledningsdragning påträffades en mindre stenbro med ett kallmurat valv under den nuvarande vägen.

Bron är 6-7m bred och har varit kullerstens belagd. Valvhöjden mätt från den stenlagda botten i vallgraven är ca 0,8m. Spannets längd är inte känt, men vallgraven har varit ca 5m bred en bit norr om bron.

Dateringen är osäker, men troligt är att bron är byggd under 1800-talet.

Den yttre vallgraven norr om bron

Tre schakt drogs tvärs över vallgraven för att klargöra dess bredd och läge inför en restaurering av ett mindre parti i anslutning till stenbron. Vallgravskanten har varit stenklädd längs hela sträckan medan bredden har växlat. I den norra delen har den uppenbarligen varit bredare än 4m, men något exakt mått har här inte gått att fastställa. Drygt 20m söderut är graven ca 4m bred. Ytterligare 37 m söderut är bredden 7m. Något djupmått har inte tagits.

Schakt över vägen söder om västra längan

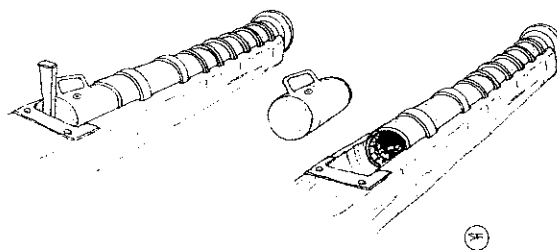
Från västra längans sydöstra hörn drogs ett schakt över vägen för att sedan följa muren österut till infarten till slottsrestaurangen. Schaktet var 2m djupt i den östra delen och ca 1m vid längans hörn. Här gjordes inga intressanta upptäckter. Ingen äldre vägyta, inga kulturlager eller övriga anläggningar.

Ett intressant fynd i muren på västra längan

Vid renovering och byte av fönster i västra längan gjordes ett fynd av en "bysssekammare", en krutkammare till en bakladdad kanon av medeltida typ. Kammaren är av järn och formen cylindronisk med tvärt avskuret bakplan. Längden är 42cm, diameter bakplan är 12cm, mynning 8cm och kalibern 6cm. Flertalet fynd av krutkammare i gränstrakten mellan Danmark och Sverige är oftast knutna till befästa städer och borgar och dateras till 1400- och 1500-tal.

Överst ett kammarstycke funnet vid Lyckå slott. Märk handtaget.
Underst kammarstycket funnet vid västra längan Sölvesborgs slott 1994.

Principskiss för hur en enklare variant av bakladdad pjäs fungerade.
Skiss: Stefan Flöög.

Sammanfattning

Det finns stora brister i kunskapen om Sölvesborgs slott. Som nämnts är tolkningen av anläggningens tidiga historia osäker. I dagsläget får vi nöja oss med att konstatera att stentornet troligen uppförs under början av 1300-talet. Tornets konstruktion och utseende är också väl dokumenterat.

Tornet har troligen omgivits av byggnader från början. Den östra delen av det sk Porthuset tros vara uppfört någon gång under början av 1300-talet. Dateringen av den västra delen är mer osäker. I den sydöstra delen av platån har också framkommit murrester som tros tillhöra 1300- eller 1400-tal. Undersökningarna på borgplatån har koncentrerats till de övre bebyggelselämningarna från 1500- och 1600-talet. Endast två mindre schakt har tagits upp för att undersöka de underliggande lagren. Här finns alltså behov av kompletterande undersökningar.

Vallgravarna är till stor del väl kända till sin utstäckning. Däremot är osäkerheten stor vad gäller ålder och olika anläggningsfaser.

Den inre bron, eller vindbryggans läge är med stor sannolikhet fastställt, men någon äldre bro över den yttre vallgraven är inte känd. Den stenbro, som delvis undersöktes -95, är som nämnts en sen konstruktion.

Undersökningarna inom förborgen ger tillsammans med de tidigare arbetena en vag bild av hur den södra delen av området sett ut. Men det är inte 1300-, 1400-, 1500- eller 1600-tal vi ser, utan snarare 1700- och tidigt 1800-tal.

Sammantaget talar fynden om aktivitet på platsen från 1600-talet och framåt med enstaka fynd som eventuellt kan hänföras till 1500-tal. Här finns inget som berättar om någon händelserik medeltid, byssekammaren undantaget.

Däremot är det intressant att konstatera att det legat ett flertal olika byggnader inom den idag bebyggda delen av förborgen. Totalt känner vi idag till läget för 8 olika tidigare byggnader. 5 av dessa har haft källare. Samtliga byggnader verkar vara uppförda under 16- och 1700-talet. Vi kan också konstatera att den del av förborgen som undersökts uppenbarligen har schaktats ner under slutet av 1700- eller början av 1800-talet. 1994-1995 års undersökningar har tillfört en hel del ny kunskap, men frågetecknen har alltså inte rätats ut i någon större omfattning.

Även inom förborgen behövs det kompletterande undersökningar. Hoppet står till den norra och östra delen och att man här inte har schaktat ner ytan.

Fyndlista etapp 1 slottet, Sölvesborg

Ruta 2

stick 1

1 skärva glaserat stengods, 18 skärvor y rödgods, 7 skärvor fajans, 1 skärva förhistorisk keramik (jä å?)
17 spikar av järn, 1 hästkosöm, 1 järnkrok, 1 bricka eller nitdel.
6 glasbitar (fönsterglas, 2 vita och 4 gröna)
1 del av en kritpipa
5 flintor, krstd

stick 2

18 skärvor y rödgods varav 2 mynningar och 3 bottenbitar
5 spilar av järn, 2 delar av hästsko
4 glasbitar (gröna fönster)
2 flintor lmfl

stick 3

2 grönglaserade kakelfragment, 4 skärvor y rödgods varav 1 fot till trebensgryta och en del av ett öra, 1 skärva fajans
1 litet metallbleck i brons?
4 flintor krstd
8 glasbitar (1 vit och 7 gröna varav 1 butelj)

Ruta 3

stick 1

2 skärvor stengods, tjocklek 5-7 mm. Grått gods och utvändigt glaserade.
46 skärvor y rödgods varav 1 ben till trebensgryta, 13 skärvor fajans
1 mynt; 1/12 skilling, 1812, Carl XIII. Diameter 9mm, tjocklek ca 1mm.
1 knapp med monogram Carl XIII
2 knappar av koppar eller brons, 2mm tjocka och 11 resp 12 mm i diameter
1 knapp av järn, kulformad, ihålig.
1 fingerborgsfragment, utplattat, silver?
1 del av kritpipa
27 glasbitar varav 1 vit, resten gröna
15 flintor varav 6 krstd och 9 lmfl
1 halv hästsko
32 spikar av järn
2 platta järnbleck
1 rund ring med hål i?

stick 3

2 skärvor stengods, en är glaserad på båda sidor 3 mm tjock och en utvändigt glaserad 4mm tjock
8 skärvor y rödgods varav 2 mynningar och 1 ben till trefotsgryta
2 delar till kritpipa
19 glasbitar fönster

stick 4

- 1 kakelskärva med svart glaserad
- 2 skärvor y rödgods
- 1 ring, silver eller brons, med infattning till sten. Skadad.
- 1 spik järn
- 1 flinta 1mfl
- 4 glasbitar 1 kärl och 3 fönster

Ruta 4

stick 1

- 1 skärva stengods utvändigt glaserad, brun-beige
- 18 skärvor y rödgods
- 5 fajansskärvor
- 1 kniv av järn
- 8 spikar
- 1 järnbleck
- 1 nitbricka
- 1 järnfragm.
- 2 flintor, krstdfl
- 4 glasbitar, 2 butelj 1 fönster

stick 2

- 11 skärvor y rödgods varav 1 mynning
- 1 fajansskärva
- 33 glasskärvor varav 4 butelj
- 1 kritpipsfragm
- 4 flintor varav 3 krstdfl och 1 1mfl

stick 3

- 2 skärvor y rödgods
- 3 glasbitar varav 2 butelj
- 3 bitar av taktegel

Fyllning mellan lager 3 och 4

- 2 skärvor y rödgods
- 1 glasbit, fönster

Ruta 5

2:a stenläggningen

Handtag till gryta eller panna av rödgods. Mansansikte eller lejon- med krona på huvudet och med en ring i munnen. Mörk brun glasyr.

1 del av taktegel med stämpel. V I T S J ?

stick 2

- 19 skärvor y rödgods varav 2 mynningsbitar
- 1 änglavinge? av rödgods, del av kakel? Gul eller guld
- 2 fajansskärvor
- 38 spikar av järn
- 2 hästkosöm

1 del av ett knivblad eller värjeblad
1 dörrlinka?
1 tung järnklump, hammarhuvud?
1 nithuvud
1 bleck
1 metallföremål. Hänge? av brons?
1 kritpipsfragm
4 flintor varav 1 lmfl
23 glasbitar 6 butelj och 17 fönster

stick 3, gödsellager
1 skärva stengods, 2,5 mm tjockt, utv glaserad, ljusbrun
1 skärva y rödgods
3 bitar taktegel
1 glasbit

Ruta 6

gödsellager

1 skärva stengods, 3 mm tjockt, utv och inv glaserad i brun

stick 1
2 fajansskärvor
3 spikar av järn
1 nyckel i järn
2 slaggbitar
2 glasbitar butelj

stick 2

1 skärva stengods, vitt gods, 3,5 mm tjockt, utv glaserad rödbrun
6 skärvor y rödgods
1 skärva fajans
4 spikar av järn
3 hästkosöm
1 nithuvud
1 kopparnubb
1 kritpipefragm
1 flinta, krstdfl, svallad
12 glasbitar varav 3 butelj

Ruta 7

stick 1

1 skärva y rödgods, mynning
3 spikar
1 järnföremål, kraftig krampa?? Grov ten som är böjd 90° i ena änden.
7 bitar taktegel
1 flinta, lmfl
3 glasbitar varav 2 butelj

Ruta 8

stick 1 under fyllningen
3 skärvor y rödgods

stick 2

1 skärva stengods, 2,5 mm tjock, utv och inv glaserad

6 skärvor y rödgods varav 2 mynningsbitar

1 fajansskärva

4 spikar

3 flintor, lmfl

2 glasbitar, fönster

Ruta 9

stick 1 under fyllningen

3 skärvor stengods

1 skärva y rödgods

1 sölja i järn

3 spikar

1 slaggklump

4 taktegel bitar

1 flinta, krstd, svallad

2 glasbitar, fönster

stick 3

1 bit taktegel

1 flinta, lmfl

1 glasbit, vit, burk?

2 spikar av järn

Huset ruta 10, 11 och 12

6 skärvor y rödgods varav 2 mynningsbitar

1 armborstpilstpets, 52 mm lång, 5 mm tjock, vikt 23 g

3 spikar

1 del av en sporre?

2 oident. järnföremål

3 glasbitar, kärl

Ruta 11

1 armborstpilstpets av järn, 93 mm lång, 7 mm tjock, 51 g

Ruta 12

1 skärva y rödgods, mynningsbit

2 spikar

1 slaggklump

1 glasbit

1 flinta, krstd, svallad.

Fyndlista Etapp 3

Ruta 2

lager 1

2 skärvor y rödgods

lager 2

1 skärva y rödgods

1 hästkosöm

lager 3

3 skärvor y rödgods

1 avslag krfl

Ruta 3

lager 1

1 skärva y rödgods

1 skärva glas (flaska eller kärl)

lager 2

1 del av ben till trefotsgryta

lager 3

3 skärvor y rödgods

1 spik

1 fragm profilerat och glaserat tegel

1 ryggkota, fisk

lager 4

5 skärvor y rödgods

1 bronsbleck

1 oident. järnföremål

1 spik

1 järnring

4 skärvor fönsterglas

3 bitar slagg. Material ?

1 ryggkota, fisk

lager 5

2 skärvor y rödgods

1 järnkrok

5 skärvor fönsterglas

1 skärva glas, tjockare, ev flaska

Ruta 4

lager 1

2 skärvor fönsterglas

lager 2

1 spik

3 bitar slagg. Material ?

1 flintavslag, Krfl

lager 3

1 skärva vitgods

2 spik

1 nithuvud

2 skärvor fönsterglas

lager 4

6 skärvor y rödgods

1 skärva med grått gods

12 skärvor fönsterglas varav 1 brun

2 bitar slagg. Material ?

1 ryggkota fisk

lager 5

4 skärvor y rödgods

1 spetsföremål av järn

8 skärvor fönsterglas

2 fiskben

Ruta 5

lager 1

2 skärvor y rödgods

1 skärva pottugnskakel med en bård och en kerub i hörnet.

2 skärvor fönsterglas

1 flintavslag, krfl

lager 2

1 skärva y rödgods

3 skärvor fönsterglas

2 spik

1 järnbleck

1 mynt. Daterat 1587?

lager 3

1 skärva y rödgods

1 del av taktegel - munk/nunna. Kalkbruk och avtryck av fingrar?

4 skärvor fönsterglas

5 spik

2 hästkosöm

1 del av ringformad sölja

5 bitar slagg. Material ?

lager 4

1 skärva fönsterglas

2 spik

2 hästkosöm

1 bronsbleck

1 bit slagg. Material ?

lager 5

8 skärvor y rödgods varav 1 del av handtag och 1 del av ben till trefotsgryta

1 oglaserad slammad skärva av ljusare lera

10 skärvor fönsterglas

9 spik

5 hästkosöm

5 bitar slagg

Ruta 6

lager 1

1 skärva y rödgods

lager 2

7 skärvor y rödgods varav 2 delar av ben till trefotsgryta

7 skärvor fönsterglas

1 skärva glaskärl, vit och blå

9 spik

1 del av kniv

1 ringformad sölja

1 br ben

1 flintavslag, krfl

1 ryggkota fisk

lager 3

1 skärva y rödgods

2 spik

2 bitar slagg. Material ?

lager 4

1 del av ben till trefotsgryta

4 spik varav 1 stor och grov

lager 5

5 skärvor y rödgods

1 skärva fönsterglas

8 spik

1 nit

1 hästkosöm

1 spetsföremål av järn

1 flintavslag, Lmfl

1 br ben

Ruta 7

lager 1

1 skärva y rödgods

1 skärva stengods

2 fragm kritpipa

lager 2
4 skärvor y rödgods
6 skärvor fönsterglas
1 spik
1 del av sölja

lager 3
2 skärvor y rödgods varav 1 del av ben till trefotsgryta
2 skärvor fönsterglas
5 spik
1 bit slagg

lager 4
2 spik
1 flintavslag, krfl

lager 5
4 skärvor y rödgods

Ruta 8

lager 1
9 skärvor y rödgods varav 1 del av ben till trefotsgryta
4 skärvor fönsterglas
1 spik
1 hästkosöm
1 flintavslag, lmfl
1 br ben

lager 2
1 skärva y rödgods
1 skärva fönsterglas
1 flintavslag, krfl, svallat

lager 3
2 skärvor y rödgods
2 skärvor fönsterglas
1 spik
1 hästkosöm
3 flintavslag, 1 krfl, 2 lmfl

lager 4
1 skärva y rödgods
1 bit glaserat tegel
1 spik
1 flintavslag, krfl, svallat

lager 5
4 skärvor y rödgods varav 1 del av ben till trefotsgryta
1 skärva fönsterglas
1 skärva glaskärl, bottenbit
1 stycke bly, 1 spik, 1 bryne, 1 bit slagg

Ruta 9

lager 1

7 skärvor y rödgods varav 1 handtag till trefotsgryta och 1 eldskadad
1 skärva stengods
1 skärva fönsterglas
2 skärvor buteljglas

lager 2

4 skärvor y rödgods varav 1 del av ben till trefotsgryta
2 skärvor fönsterglas

lager 3

5 skärvor y rödgods
1 skärva fönsterglas
2 flintavslag, 1 krfl, 1 lmfl

lager 4

1 tagg av ett horn, Rådjur?

lager 5

2 skärvor rödgods
2 skärvor fönsterglas
9 spik
2 hästkosöm

Ruta 10

lager 1

lager 2

15 skärvor y rödgods varav 1 handtag till trefotsgryta och 4 eldskadade

8 skärvor fönsterglas

1 skärva flaska

2 spik

2 flintavslag, krfl varav 1 svallat

1 bit slagg. Material ?

1 ryggkota fisk

lager 3

3 skärvor y rödgods

1 skärva fönsterglas

2 flintavslag, krfl varav 1 svallat

lager 4

2 skärvor fönsterglas

1 spik

1 flintavslag, krfl

lager 5

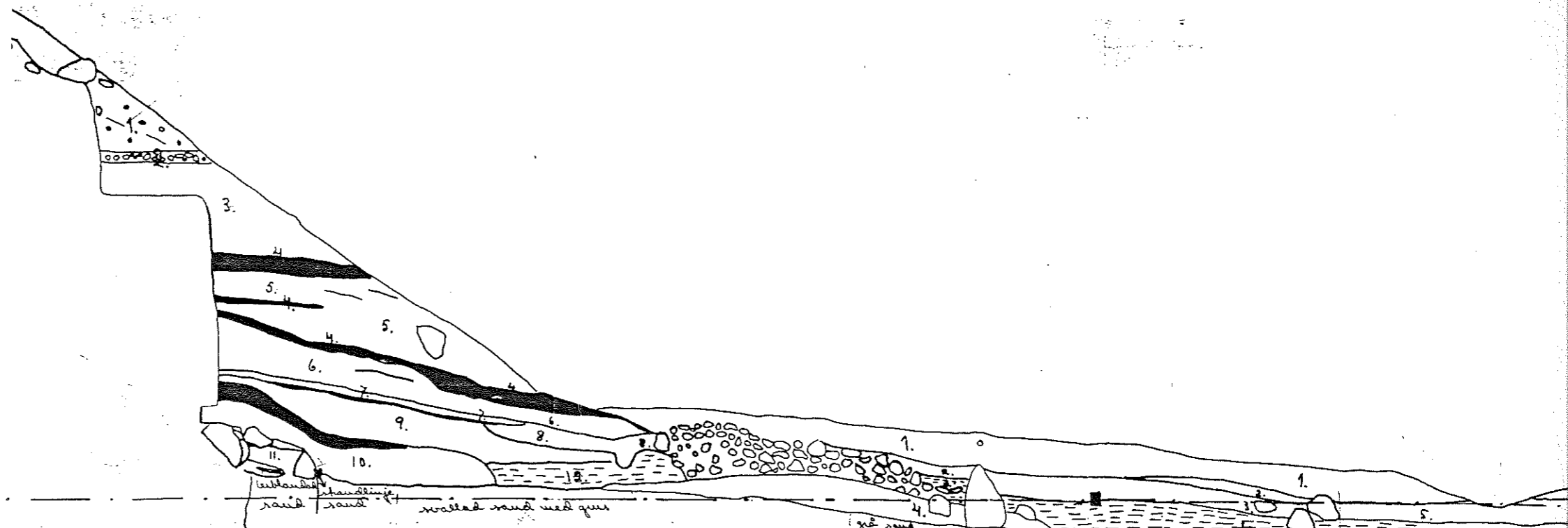
1 skärva y rödgods

3 spik

1 hästkosöm

2 flintavslag, lmfl

1 br ben

1. rullad sand, mycket ströp
2. stenpackning
3. gul sand
4. ler
5. gul sand
6. gul sand

7. gul sand
8. fyllning
9. grå sand
10. röd rullad sand
11. sand
12. avlagningar

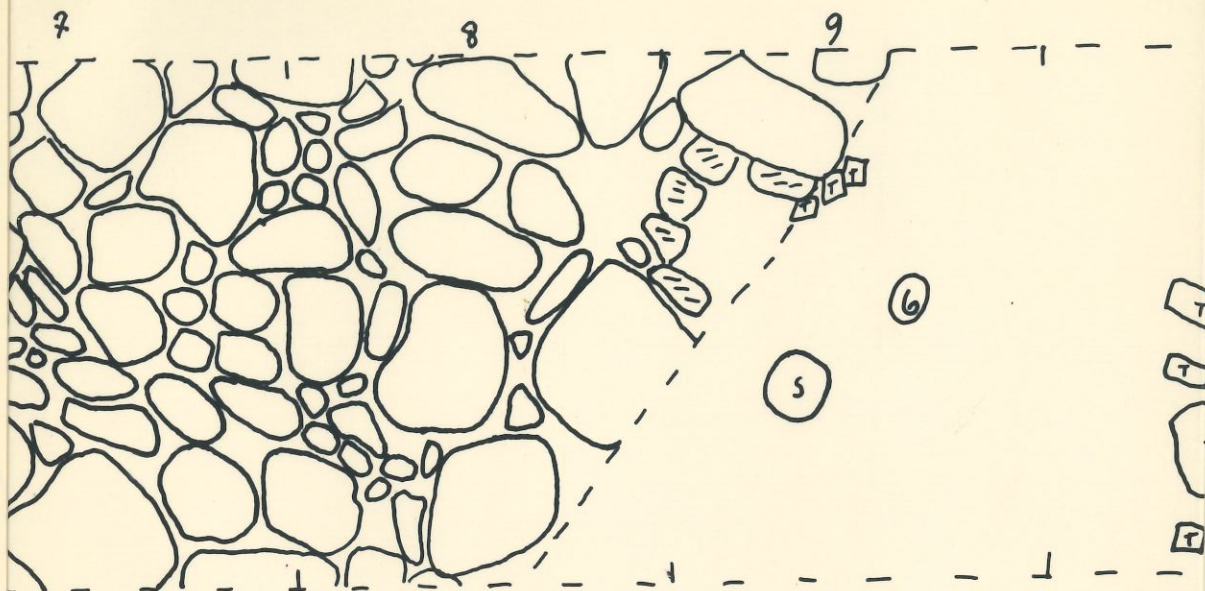
1. fyllning med maljod
2. vatt mylla med tegel
3. avlagningar
4. gul sand med vatten

1. fyllning med maljod
2. sand
3. fyllning med tegelbrocken m. m.
4. avlagningar
5. rullad sand

6
4
10
11

11
10
9
8
7
6
5
4
3

5
4
3
2
1

SLOTTET. SÖLVESBORG

FÖRBORGEN

ETAPP III

PLANRITNING ÖVER R

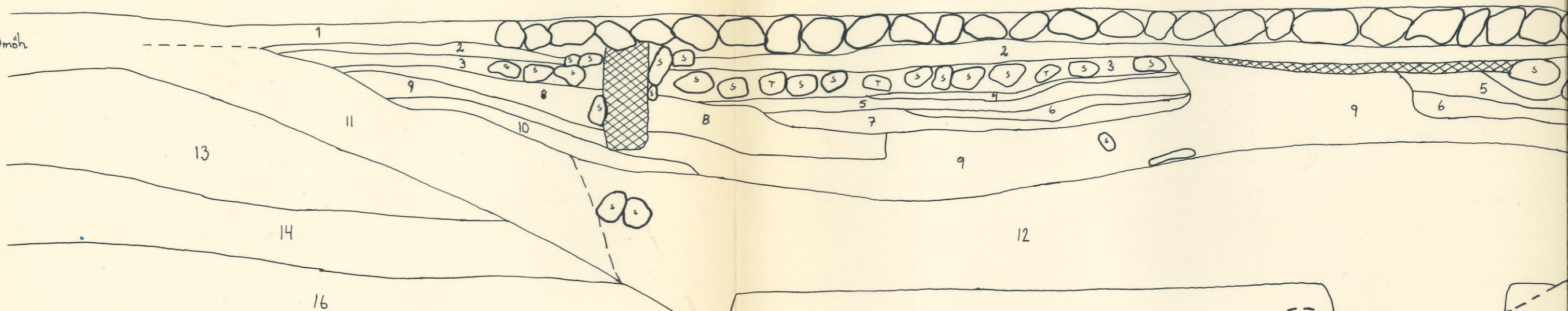
SKIKT II

SKALA 1:20

950420 Ulrika S

← 1,70 m till husväggen
i Förvaltarbostaden

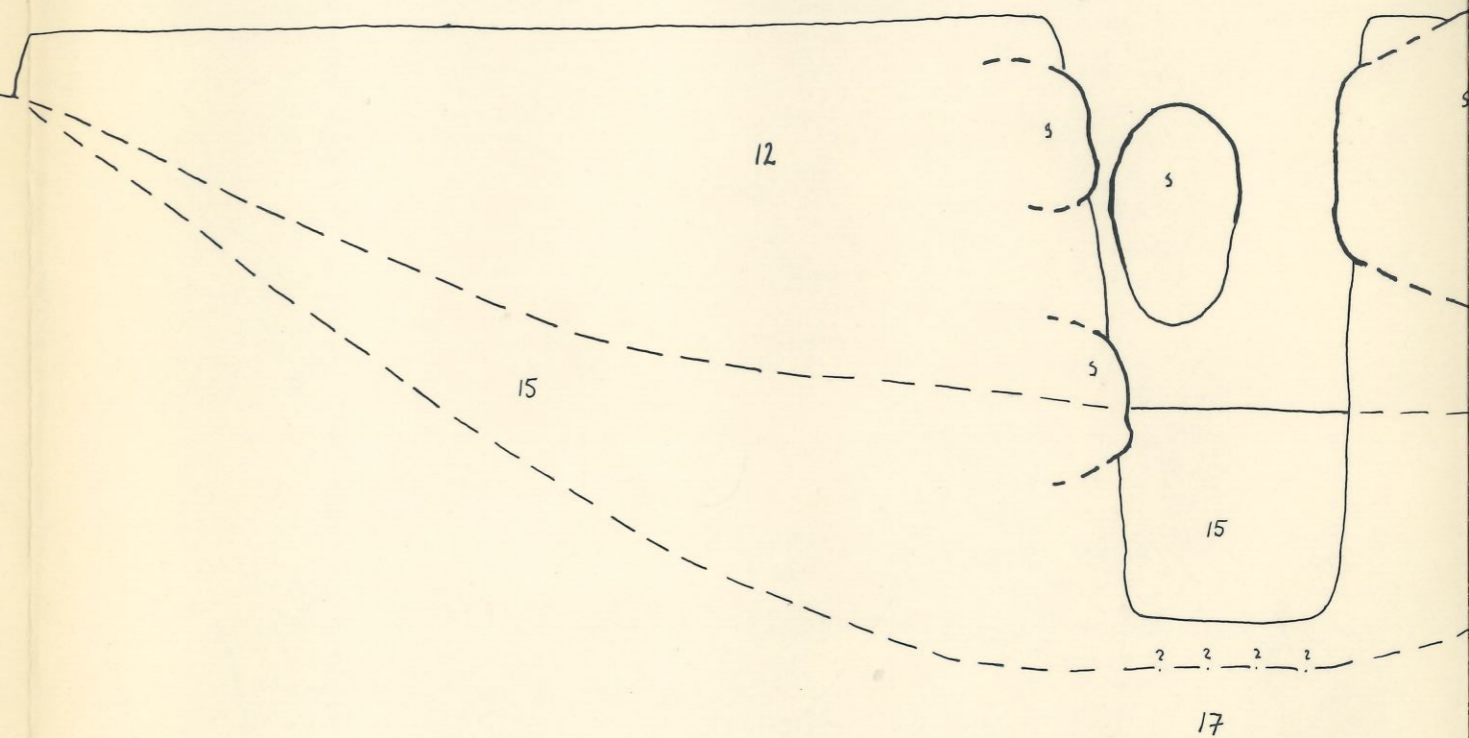
+4,50moh

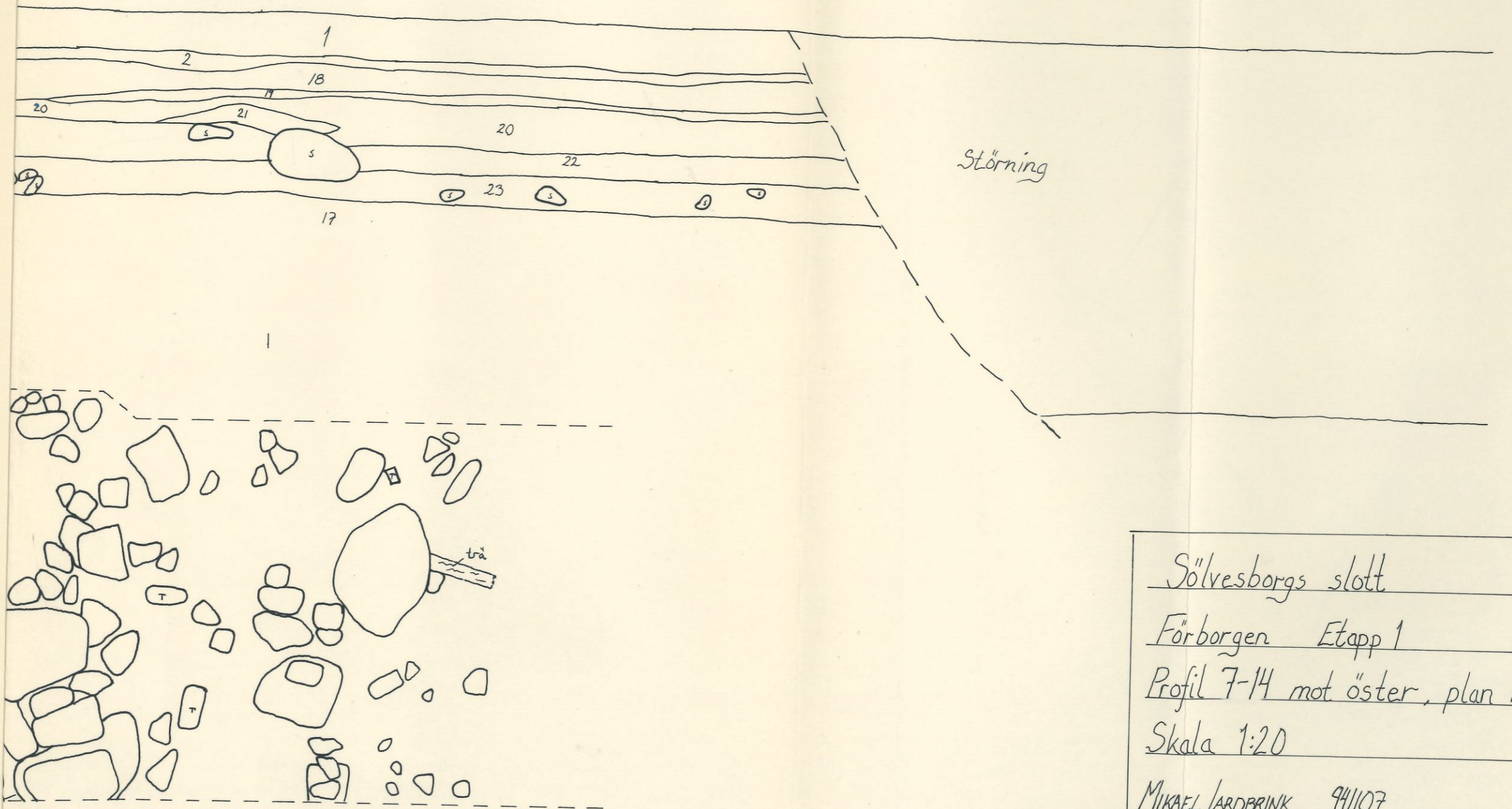

Lagerbeskrivning

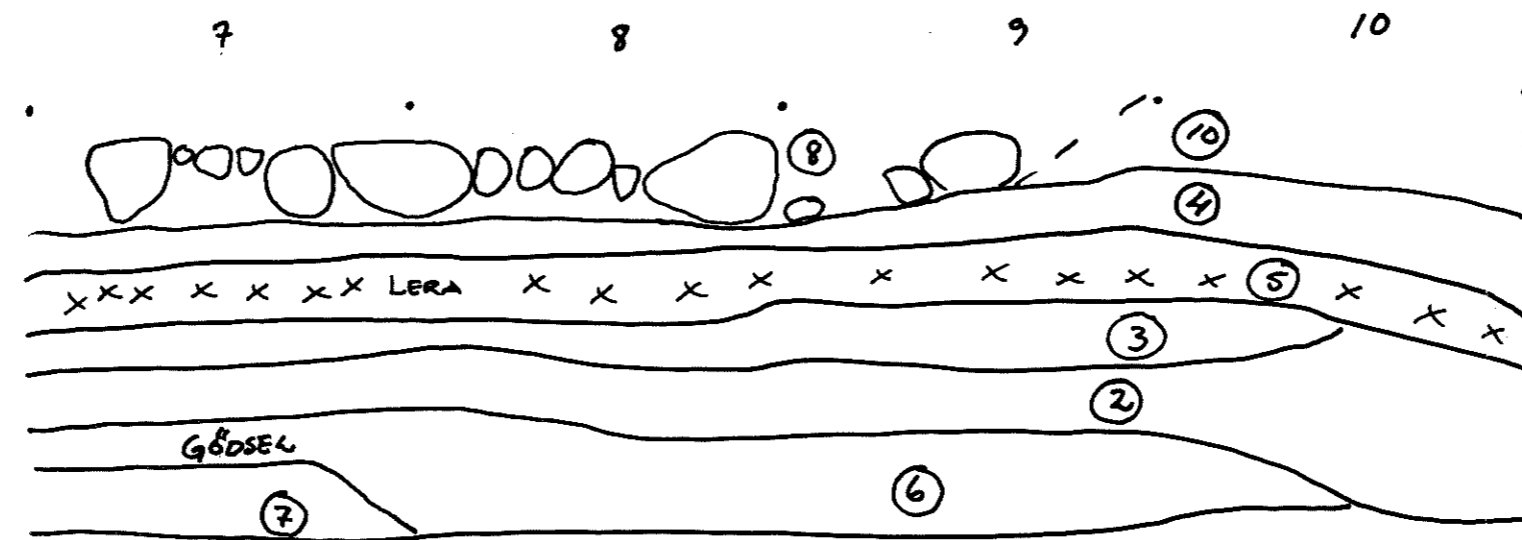
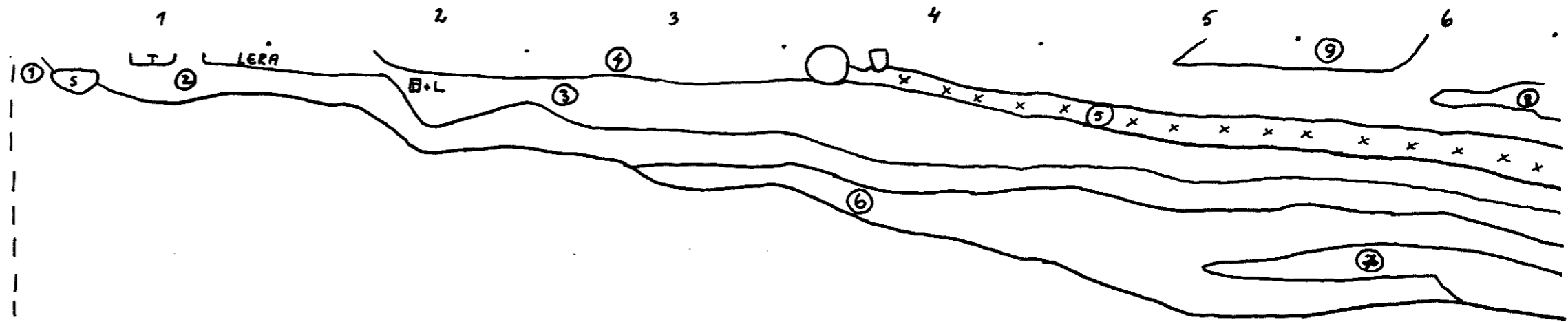
1. Brun-brungrå, fet lerjord medstensättning
2. Grå-beige grus
3. Brun-mörkbrun ibland svart humös lera
4. Grå sand
5. Mörkbrun fet lite sotig lera. Innehåller tegelflis.
6. Beige sand
7. Brun humös lera
8. Beige sand
9. Melerat humöst grus- och lerlager
10. Beige sand
11. Brun-brungrå humös lera
12. Gödsel, förtorvad gödsel innehåller en del tegelflis
13. Beige lera
14. Beige och brun sand i skikt
15. Brun humös lera med en del tegelflis
16. Beige grå steril lera
17. Gul-gulbeige steril grus

sotlager

Sölvesborgs slott
 Förborgen Etapp 1
 Profil 7-14 mot öster, plan 10-12
 Skala 1:20
 MIKAEL JARDBRINK 941107

- ① STERIL SAND
- ② BRUN/SVART SAND
- ③ BYGGMATERIAL BLANDAT MED
- ④ MÖRK BRUN HUMÖS JORD
- ⑤ LERA BLANDAT MED LITE BY
- ⑥ GÖDSEL LAGER
- ⑦ SVART JORD, GRÅ GRUS BLAND
- ⑧ GUL STERIL SAND
- ⑨ GUL SAND
- ⑩ BRUN SAND

SLOTTET SÖ

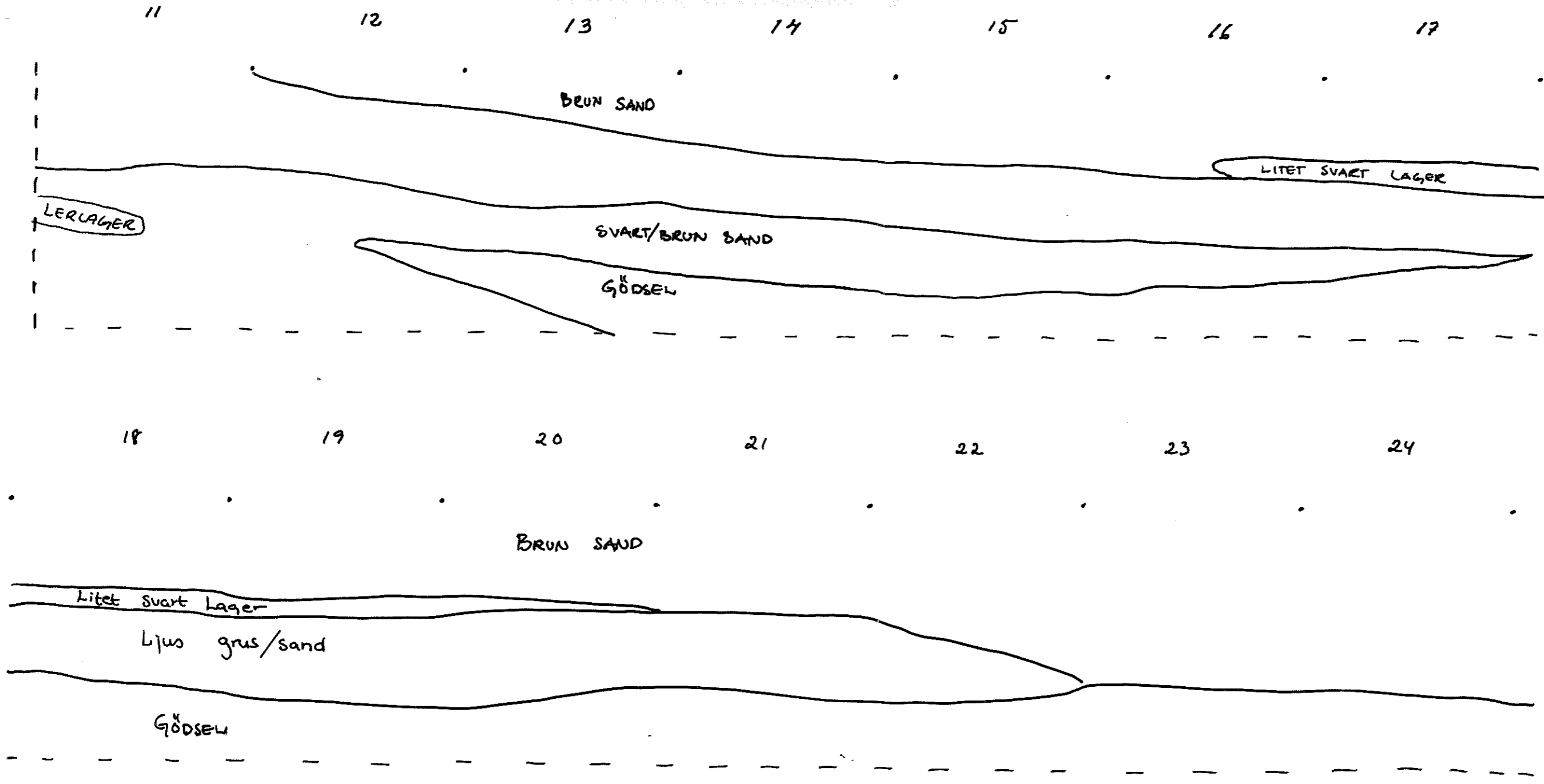
FÖRBOGGEN

ETAPP III

PROFILRITNING

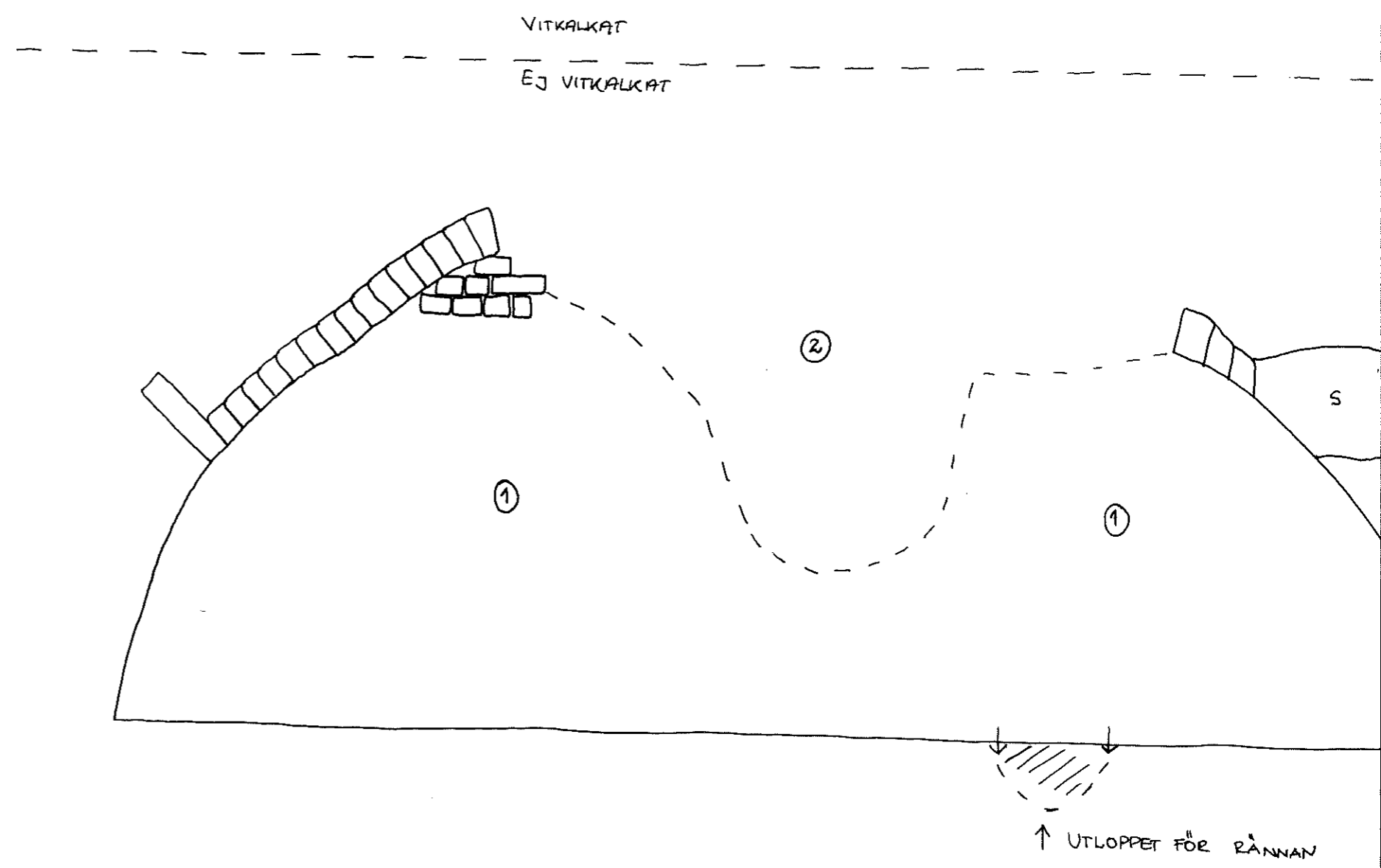
SKALA 1:20

950420 U

SLOTTET . SÖLVESBORGS SN
 FÖRBOGEN
 ETAPP III (FORTSÄTTNINGSSCHAKT)
 PROFILRITNING AV RUTORNA 11-24
 SKALA 1:20
 950420 Ulrika Segre

Söll
Källa
Dokument
Skala
9505

- ① STENMUR, AV HUGGEN NATURSTEN OCH MURAD MED LERA, VITKALKNINGEN SITTER KVAR FLÄCKVIS
- ② ANTINGEN EN LAGNING ELLER EN IGENSÄTTNING AV MUREN
LAGNINGEN ÄR GJORD MED SMÅSTEN, TEGEL OCH MURAD MED CEMENT
INGEN KALKNING ALLS.

Sölvesborgs slott

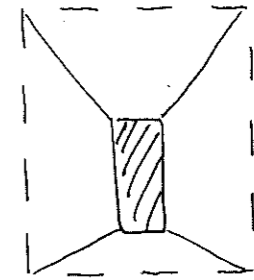
Källare i västra längan

Dokumentation av södra väggen

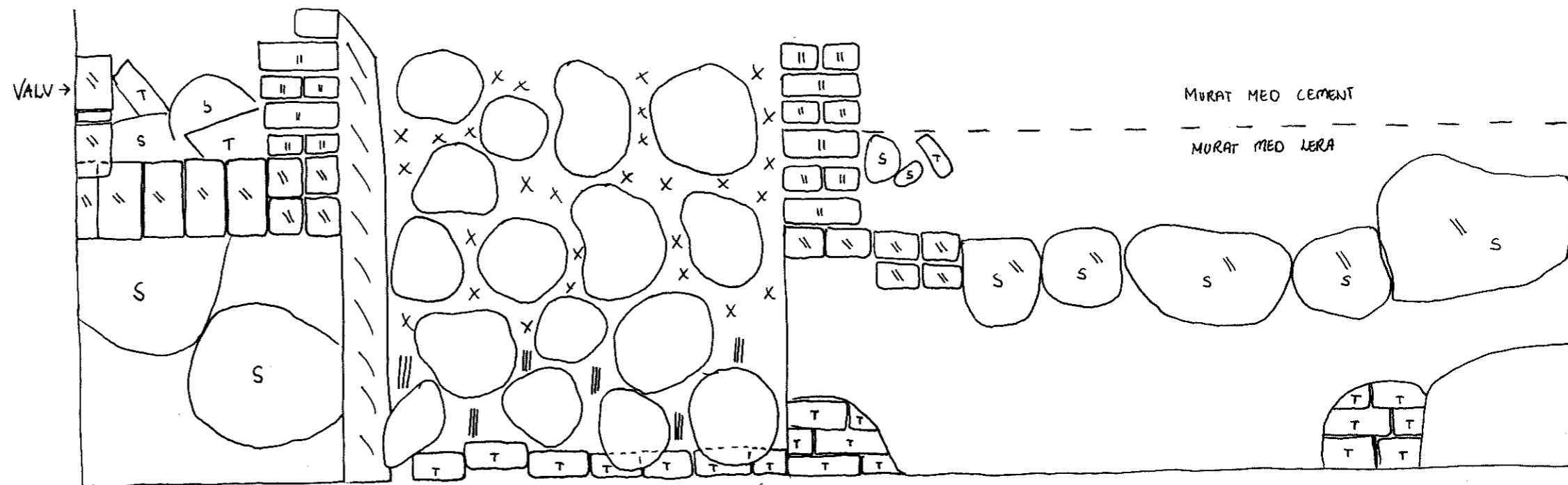
Skala 1:20

950509 Ulrika Segre

FÖNSTER GUVGÅ

--- VITKALKAT ---
INTE KALKAT

□ = VITKALKAT □_X = CEMENT ▨ = JORD

